

UNIVERSITATEA „BABEȘ- BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE GEOGRAFIE

**Evaluarea strategică de mediu în România
între deziderat și realitate**
- Rezumatul tezei de doctorat -

Conducător științific

Prof. Univ. Dr. Petrea Dănuț

Student-doctorand

Ionescu-Tămaș Claudia-Thora

2015

Cuprins

Introducere	4
Capitolul 1. Evaluarea strategică de mediu – origine, scop și modalități de abordare	5
1.1 Conceptul de evaluare strategică de mediu – origine și semnificație	6
1.2 Scopul, rolul și modalități de abordare a evaluării strategice de mediu în planificarea teritorială.....	8
1.3 Directiva SEA și contextul internațional	8
1.3.1 Directiva SEA și crearea contextului legislativ european	9
1.3.2 Evaluarea strategică de mediu în experiența internațională	10
1.4 Contextul național și legislația autohtonă specifică	10
1.4.1 Cadrul legislativ general al amenajării teritoriului în România – Legea nr. 350/2001	11
1.4.2 Cadrul legislativ specific al evaluării strategice de mediu în România – Hotărârea de Guvern nr. 1076/2004.....	11
1.4.3 Autorități competente pentru protecția mediului și responsabilități	14
1.4.4 Factori de interes	15
Capitolul 2. Contribuții științifice pe plan internațional și pe plan național în problematica afirmării și promovării SEA	16
2.1 Contribuții științifice importante în context internațional	16
2.2 Contribuții științifice pe plan național	17
Capitolul 3. Aspecte conceptuale și metodologice ale evaluării strategice de mediu	18
3.1 Terminologie – noțiuni și termeni utilizați	18
3.2 Principii și metode utilizate în evaluarea strategică de mediu.....	19
3.3 Definierea metodelor și tehnicilor de lucru utilizate	20
Capitolul 4. Analiza rolului evaluării strategice de mediu în planificarea teritorială	20
4.1 Scopul cercetării și motivația alegerii subiectului de studiu	20
4.2 Criteriile definitorii utilizate pentru analiza rezultatelor SEA.....	20
4.3 Analiza primară a procedurii de evaluare strategică de mediu.....	22
4.3.1 Elemente de conținut ale planurilor și programelor studiate.....	24
4.3.2 Analiza și interpretarea valorilor criteriale.....	24
4.3.3 Concluziile analizei primare.....	29

4.4	Analiza de detaliu a procedurii de evaluare strategică de mediu	30
4.4.1	Studiu de caz 1. Procedura SEA pentru PUZ – Centrala Hidroelectrică cu Acumulare prin Pompaj Tarnița-Lăpuștești.....	30
4.4.1.1	Conținutul Planului Urbanistic Zonal – C.H.E.A.P. Tarnița-Lăpuștești	30
4.4.1.2	Procedura SEA parcursă pentru planul analizat	31
4.4.1.3	Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse	31
4.4.2	Studiu de caz 2. Procedura SEA pentru PUZ Amenajare turistică și domeniu schiabil Nedeia, comuna Zăvoi, județul Caraș-Severin	32
4.4.2.1	Conținutul PUZ Amenajare turistică și domeniu schiabil Nedeia, comuna Zăvoi, județul Caraș – Severin	33
4.4.2.2	Procedura SEA parcursă pentru planul analizat	33
4.4.2.3	Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse	34
4.4.3	Studiu de caz 3. Procedura SEA pentru Reactualizarea PUG al municipiului Dej 35	
4.4.3.1	Conținutul PUG reactualizat al municipiului Dej.....	35
4.4.3.2	Procedura SEA parcursă pentru planul analizat	36
4.4.3.3	Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse	36
4.4.4	Studiu de caz 4. Procedura SEA pentru PUZ – Bază turistică Composesoratul Muntele Băișorii, Valea Ierii.....	38
4.4.4.1	Conținutul PUZ – Bază turistică Composesoratul Muntele Băișorii, Valea Ierii 38	
4.4.4.2	Procedura SEA parcursă pentru planul analizat	38
4.4.4.3	Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse	38
4.5	Rezultate și discuții.....	39
	Capitolul 5. Concluzii.....	39
	Bibliografie.....	42

Cuvinte-cheie: evaluare strategică de mediu, planificare teritorială, impact asupra mediului, dezvoltare durabilă, utilizarea terenului.

Introducere

„The best way to predict the future is to design it.”

„Cel mai bun mod de a prevedea viitorul este să-l proiectezi”, afirma în secolul trecut Richard Buckminster Fuller, un arhitect și inventator american. O afirmație care poate fi ușor împrumutată în contextul actual al amenajării teritoriului.

Deși nu neapărat în sensul planificării și al amenajării teritoriului, preocupările omenirii de a controla natura au existat din cele mai vechi timpuri. În contextul mondial actual, care înregistrează un ritm de creștere demografică fără precedent și în care se adresează tot mai frecvent problema capacității de susținere a Terrei, devin tot mai des întrebuințați termeni precum: dezvoltare durabilă, sustenabilitate, conservare ecologică și autosuficiență.

Tocmai în această conjunctură, a dorinței de atingere a dezideratelor de dezvoltare durabilă și de sustenabilitate în utilizarea resurselor, a fost sesizată necesitatea unui mecanism de planificare strategică a utilizării resurselor naturale și de prevenire a impactului asupra factorilor de mediu printr-un proces participativ de luare a deciziilor. La mai bine de 10 ani de la transpunerea acestui concept în cadrul legislativ autohton, prin această lucrare ne propunem stabilirea suportului teoretic care definește domeniul evaluării strategice de mediu, identificarea principalelor concepte și descrierea ansamblului metodologic utilizate în evaluarea strategică de mediu și totodată surprinderea unei imagini generale asupra modului de integrare a conceptului de evaluare strategică de mediu în contextul planificării teritoriale.

Lucrarea este menită să aducă în context național o imagine cuprinzătoare asupra concepului de evaluare strategică de mediu, în vederea clarificării atât a provenienței acestuia, cât și a scopului și utilității sale. Lucrarea contribuie, astfel, la completarea elementelor practice, deja existente în plan legislativ, cu aspecte privind fundamentarea teoretică a evaluării strategice de mediu și descrierea paletelor metodologice aferente acestora.

Principalele obiective ale prezentului demers științific sunt următoarele:

- definirea suportului teoretic al evaluării strategice de mediu și a cadrului legislativ național al aplicării sale;

- explicarea ansamblului metodologic specific domeniului studiat;
- evaluarea eficienței, eficacității și a neajunsurilor aplicării procedurii SEA și propunerea unor măsuri de îmbunătățire, după caz.

Originalitatea lucrării în context național este reflectată în însuși subiectul abordat.

Prezenta lucrare vine în completarea inițiativelor deja manifestate, atât prin prisma stabilirii conceptelor teoretice și metodologice, cât și prin surprinderea unor elemente de performanță și specificitate ale procedurii.

Primul capitol al lucrării este destinat creării suportului teoretic al evaluării strategice de mediu. În cadrul acestuia este definit conceptul de evaluare strategică de mediu, pornind de la constatarea necesității sale în raport cu conceptul de evaluare a impactului asupra mediului și urmărind apoi semnificația și scopul acesteia, din perspectivă teoretică.

Cel de-al doilea capitol surprinde principalele repere științifice din domeniu în vederea evidențierii stadiului actual al cercetării.

Capitolul al treilea redă o privire de ansamblu asupra aspectelor conceptuale relevante domeniului studiat, în același timp exemplificând paleta metodologică utilizată în evaluarea strategică de mediu.

Cel de-al patrulea capitol cuprinde cercetarea propriu-zisă, desfășurată prin intermediul a două etape succesive de analiză. Prima etapă presupune analiza multicriterială a 10 studii de caz, în vederea evidențierii unor elemente de performanță a procedurilor SEA desfășurate. În etapa de analiză secundară, 3 din cele 10 cazuri inițial abordate și un al patrulea caz suplimentar sunt studiate în detaliu, cu scopul ilustrării unor situații concrete relevante cu privire la rolul și performanța evaluării strategice de mediu aplicate.

Un ultim capitol, de concluzii, cuprinde rezultatele cercetării realizate, precum și explicarea contribuțiilor acestora în vederea îmbunătățirii procesului de evaluare strategică de mediu.

Capitolul 1. Evaluarea strategică de mediu – origine, scop și modalități de abordare

În cadrul acestui capitol se are în vedere descrierea conceptului de evaluare strategică de mediu sub aspectul justificării necesității de conceptualizare a evaluării strategice de mediu, studierii semnificației, formelor și evoluției sale, pentru a-i înțelege rolul, dar și potențialul ca instrument aplicat al planificării teritoriale. Totodată, pentru a înțelege contextul în care este utilizat acest concept, sunt prezentate câteva aspecte generale cu privire la

planificarea teritorială și la evaluarea impactului asupra mediului, dar și o serie de repere care creează cadrul legislativ al planificării teritoriale și al protecției mediului în România.

1.1 Conceptul de evaluare strategică de mediu – origine și semnificație

Menționată pentru prima dată la apariția evaluării impactului asupra mediului – EIA – în Statele Unite ale Americii în anul 1969, în cadrul Actului Național privind Politica de Mediu (NEPA) adoptat de către Congresul SUA, evaluarea strategică de mediu a fost descrisă sub forma unei nevoi *„de a include în fiecare recomandare sau propunere legislativă, a unei declarații a impactului asupra mediului generat de recomandarea sau propunerea respectivă”*.

Încă de la sesizarea necesității celei ce avea să devină evaluarea strategică de mediu, a fost notată lipsa unui mecanism de evaluare a impactului și efectelor asupra mediului generate de documente care conțin măsuri cu caracter general, specifice politicilor, planurilor și programelor. Politicile, planurile sau programele fac parte din categoria documentelor ale căror măsuri de cele mai multe ori au caracter general și nu prezintă caracteristici cantitative și un grad ridicat de specificitate, lucru care face dificilă evaluarea efectelor asupra mediului aferente adoptării sau implementării lor.

În cele ce urmează este redată o serie de evenimente cheie care au contribuit la consolidarea SEA ca noțiune și procedură de sine stătătoare (Partidário, 2000, p.649):

- 1969 – Actul Național privind Politica de Mediu (NEPA) adoptat de către Congresul SUA, mandatând toate agențiile și departamentele federale să ia în considerare și să evalueze efectele asupra mediului ale propunerilor legislative și a marilor proiecte;
- 1978 – Consiliul SUA pentru Calitatea Mediului (USCEQ) emite o serie de prevederi ale NEPA pentru a fi aplicate în USAID și cerințe specifice pentru evaluarea programatică;
- 1989 – Banca Mondială a adoptat o directivă internă cu privire la EIA care permite evaluarea planurilor sau programelor regionale sau a celor cu problematică adresată unui sector anume;
- 1990 – Comunitatea Economică Europeană emite prima propunere pentru o directivă privind evaluarea de mediu a politicilor, planurilor și programelor;
- 1991 – Convenția UNECE cu privire la EIA în Context Transfrontalier promovează aplicarea evaluării impactului asupra mediului pentru politici, planuri și programe (adoptată la Espoo, Finlanda);

- 1991 – Comitetul de Asistență pentru Dezvoltare a Organizației pentru Cooperare Economică și Dezvoltare adoptă principiile care adresează diferite aranjamente specifice pentru analiza și monitorizarea efectelor asupra mediului;
- 1992 – Programul pentru Dezvoltare al Națiunilor Unite introduce prezentarea generală a aspectelor de mediu ca instrument de planificare;
- 1997 – Comisia Europeană emite o propunere adresată Consiliului Europei cu privire la evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului.

Se observă faptul că nevoia unui mecanism de evaluare a impactului asupra mediului generat de implementarea unor politici, planuri sau programe s-a manifestat în diferite contexte economico-politice și sub diferite forme până la introducerea și consacrarea conceptului de evaluare strategică de mediu, acceptat și însușit pe scară largă în prezent.

În literatura de specialitate s-au consacrat însă două definiții ale conceptului de evaluare strategică de mediu. Prima dintre ele a fost lansată de Thérivel et al. (1992, p.19-20), fiind ulterior preluată pe scară largă: „*SEA poate fi definită ca un proces oficial, sistematic și comprehensiv de evaluare a impacturilor ambientale ale unor politici, programe și planuri și ale alternativelor de derulare a acestora, inclusiv elaborarea unui raport scris asupra rezultatelor acestei evaluări și includerea lor în procesul de luare a deciziilor*”. Cea de-a doua definiție a fost propusă de Sadler și Verheem (1996) în cadrul unui studiu asupra eficienței procesului de evaluare a impactului la nivel internațional, luând în calcul o perspectivă mult mai largă de interferență a SEA în procesul de luare a deciziilor legate de mediu: „*SEA este un proces sistematic de evaluare a consecințelor ambientale ale unor politici, programe sau planuri, astfel încât să se ofere certitudinea că acestea au fost corect abordate din fazele incipiente ale procesului de luare a deciziilor, acordându-li-se o importanță comparabilă cu implicațiile economice și sociale*”.

Este evident faptul că definițiile consacrate ale evaluării strategice de mediu identifică și confirmă valențele practice ale acesteia, fiind recunoscute potențialul și contribuția sa în procesul de luare a deciziilor. Astfel, SEA este privită ca un instrument cu rol în integrarea considerentelor de mediu la elaborarea politicilor, planurilor și programelor și cu o contribuție importantă în procesul de luare a deciziilor.

În ciuda experienței utilizării evaluării strategice de mediu de aproape trei decenii, încă există discuții asupra aspectelor teoretice și a celor metodologice și asupra rolului SEA în raport cu evaluarea impactului asupra mediului – EIA – realizată la nivel de proiect. După cum indică și Clark în 2000, reluat de Partidário (2000, p.648), „*se pare că SEA are trăsături diferite față de alte tipuri de evaluare a impactului. În timp ce evaluarea de înaltă calitate a*

efectelor cumulative face din EIA o evaluare mai solidă, iar evaluarea efectelor sociale face din EIA o evaluare mai profundă, SEA este o altfel de analiză. Recunoașterea acestei diferențe poate fi o condiție crucială pentru înțelegerea SEA și îmbunătățirea procesului și a practicii.”

Diferența majoră în ceea ce privește cele două concepte constă în domeniul de aplicare a acestora.

1.2 Scopul, rolul și modalități de abordare a evaluării strategice de mediu în planificarea teritorială

Conform celor susținute de Partidário (2000, p.651), extinderea principiilor EIA de la nivel de proiect la nivel de politică și de planificare a fost o etapă naturală, însă nu una nelipsită de rezistență. Cu precădere în planificarea teritorială, practicienii susțin că planurile deja acoperă un larg obiect de analiză (cuprinzând probleme care țin de cadrul natural, mediul social și cel economic), în timp ce metodologiile de planificare tratează deja problema conflict – soluție și evaluarea comparativă a soluțiilor alternative.

Din cele prezentate anterior reiese faptul că SEA este privită și trebuie privită în continuare ca o etapă care are loc anterior EIA, o etapă care trebuie să asigure luarea în considerare a aspectelor mediu încă din faza de stabilire a politicilor și de conturare a planurilor sau programelor. Din punctul de vedere procedural, se poate afirma că SEA este un instrument folosit în mod sistematic la cel mai înalt nivel decizional, care facilitează, încă de foarte devreme, integrarea considerentelor de mediu în procesul de luare a deciziilor, conduce la identificarea măsurilor specifice de ameliorare a efectelor și stabilește un cadru pentru evaluarea ulterioară a proiectelor din punctul de vedere al protecției mediului. Rolul SEA este, prin urmare, de a completa evaluarea impactului asupra mediului pentru proiecte.

1.3 Directiva SEA și contextul internațional

Progrese în ceea ce privește elaborarea legislației și a ghidurilor de aplicare au avut loc pe toate continentele în țări precum Australia, Canada, Hong-Kong, Japonia, Norvegia, Africa de Sud și, mai recent, în cele ale Uniunii Europene. Deși Uniunea Europeană a legiferat acest concept doar în anul 2001, unele state membre ale Uniunii Europene deja utilizau evaluarea strategică de mediu. Printre acestea se numără Marea Britanie, Danemarca, Finlanda, Franța și Olanda.

1.3.1 Directiva SEA și crearea contextului legislativ european

Directiva 2001/42/CE a Parlamentului European și a Consiliului privind evaluarea efectelor anumitor planuri și programe asupra mediului, publicată în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene L197 a intrat în vigoare la 27 iulie 2001, fiind obligatoriu pentru statele membre ale UE să transpună conținutul acesteia în legislația proprie până în iulie 2004. Obiectivele directivei SEA sunt:

- protejarea mediului înconjurător;
- să contribuie la integrarea considerentelor de mediu în elaborarea și adoptarea planurilor și programelor;
- să contribuie la crearea unui proces mai transparent de luare a deciziilor.

Etapile principale ale evaluării strategice de mediu, conform procedurii SEA sunt următoarele:

- etapa de încadrare;
- etape de definitivare a conținutului raportului de mediu;
- elaborarea raportului de mediu;
- analiza calității raportului de mediu și a alternativelor studiate;
- luarea deciziei asupra acceptării, modificării sau respingerii propunerii strategice analizate;
- monitorizarea.

Există două aspecte care trebuie vizate pe întregul parcurs al desfășurării procedurii. Acestea sunt integrarea considerentelor de mediu în procesul de planificare și participarea publică. Așadar, pe întreg parcursul procedurii este necesar a fi avut în vedere faptul că scopul în sine al acesteia este de a asigura integrarea aspectelor de mediu în planificarea teritorială și de a ține cont în permanență de punctul de vedere și de contribuția opiniei publice.

Directiva SEA impune un conținut-cadru minim care stabilește principiile generale cu privire la sistemul de evaluare a impactului, permițând fiecărui stat membru să particularizeze detaliile procedurii. Având libertatea de a definitiva conținutul procedural al evaluării strategice de mediu și de a stabili metodologiile aplicate, fiecare din statele membre este direct responsabil de eficiența procedurii și de modalitatea în care rezultatele procedurii contribuie la îndeplinirea obiectivelor de mediu stabilite la nivel național și european.

1.3.2 Evaluarea strategică de mediu în experiența internațională

Înainte de a aduce în discuție diferențele de abordare cu privire la SEA în context internațional, trebuie precizat faptul că țările cu experiență în domeniul protecției mediului manifestă o atitudine flexibilă în ceea ce privește aplicarea acestui concept. Este evident faptul că în funcție de rezultatele și performanțele înregistrate în domeniul protecției mediului, au fost modelate soluții diferite de aplicare a SEA.

Studiind cazurile surprinse în lucrare au putut fi observate patru categorii de situații în care acestea pot fi încadrate:

- state cu experiență în aplicarea procedurii de evaluare a impactului asupra mediului, care au identificat propriile soluții pentru luarea în considerare a aspectelor de mediu asociate politicilor, planurilor și programelor (Noua Zeelandă, Australia, Canada, Danemarca sau Olanda);
- state cu experiență redusă în evaluarea strategică de mediu, dobândită ca urmare a aderării la Uniunea Europeană și implicit a preluării acquis-ului comunitar (România, Bulgaria, Republica Cehă);
- state aflate în stadiul de constatare a necesității unor mecanisme legislative de evaluare a impactului asupra mediului asociat planurilor, programelor sau inițiativelor strategice, dar care nu au identificat până în prezent o soluție optimă de adoptat;
- state cu sistem propriu de evaluare a impactului asupra mediului, fără însă a adera la valorile promovate pe plan internațional în domeniu. Aici se încadrează Belarus, Federația Rusă și nu numai.

România face parte din categoria statelor care, odată cu aderarea la Uniunea Europeană, a transpus în legislația națională toate prevederile directivelor europene.

1.4 Contextul național și legislația autohtonă specifică

Dacă în ceea ce privește amenajarea teritoriului și urbanismului preocupările pentru reglementare au debutat mai devreme, în ceea ce privește domeniul protecției mediului, trebuie precizat că manifestările în sensul legiferării evaluării impactului asupra mediului au apărut mult mai târziu. Utilizarea unor mecanisme pentru prevenirea impactului asupra factorilor de mediu a apărut odată cu integrarea acquis-ului comunitar în legislația autohtonă.

1.4.1 Cadrul legislativ general al amenajării teritoriului în România – Legea nr. 350/2001

Principalul instrument legislativ din domeniul urbanismului și al amenajării teritoriului din România este reprezentat de legea nr. 350/2001. Conform articolului 2 alineatul (3) al legii mai sus menționate, „*gestionarea spațială a teritoriului se realizează prin intermediul amenajării teritoriului și al urbanismului, care constituie ansambluri de activități complexe de interes general ce contribuie la dezvoltarea spațială echilibrată, la protecția patrimoniului natural și construit, precum și la îmbunătățirea condițiilor de viață în localitățile urbane și rurale.*”

În conformitate cu prevederile articolului 3, amenajarea teritoriului, ca activitate mai largă, mai cuprinzătoare trebuie să fie:

- *globală;*
- *funcțională;*
- *prospectivă;*
- *democratică.*

Amenajarea teritoriului, al cărei scop îl constituie armonizarea la nivelul întregului teritoriu a politicilor economice, sociale, ecologice și culturale, se desfășoară pe întreg teritoriul României, pe baza principiului ierarhizării, coeziunii și integrării spațiale, la nivel național, regional și județean.

Conform lui Faludi și van der Valk (1994) citați de Benedek (2004, p.113), amenajarea teritoriului este un proces care cuprinde:

- o fază descriptivă, în care se formulează problemele și se descrie regiunea vizată;
- o fază analitică, în care se stabilesc interrelațiile dintre componentele teritoriale, se schițează trendul diferitelor fenomene, totul pe o bază teoretică solidă;
- ultima fază este cea a ingineriei sociale, în care se realizează sinteza rezultatelor obținute și se elaborează concepte de dezvoltare.

Evaluarea strategică de mediu poate fi considerată o etapă aparținând fazei analitice, în care sunt stabilite relațiile dintre componentele teritoriale și sunt evaluate potențialele efecte semnificative asupra mediului asociate implementării planului sau programului propus.

1.4.2 Cadrul legislativ specific al evaluării strategice de mediu în România – Hotărârea de Guvern nr. 1076/2004

Directiva SEA a fost transpusă în legislația națională prin Hotărârea de Guvern nr. 1076 din 8 iulie 2004 pentru stabilirea procedurii de realizare a evaluării de mediu pentru planuri și programe. Obiectivul declarat al hotărârii este de a asigura un nivel înalt de protecție a mediului și de a contribui la integrarea considerațiilor cu privire la mediu în pregătirea și adoptarea anumitor planuri și programe, în scopul promovării dezvoltării durabile, prin efectuarea unei evaluări de mediu a planurilor și programelor care pot avea efecte semnificative asupra mediului. Evaluarea de mediu este parte integrantă din procedura de adoptare a planurilor și programelor; aceasta se efectuează în timpul pregătirii planului sau programului și se finalizează înainte de adoptarea acestuia ori de trimiterea sa în procedură legislativă. Conform articolului 3, alineatul (2) al hotărârii, procedura de evaluarea de mediu se desfășoară în etape:

- etapa de încadrare a planului sau programului în procedura evaluării de mediu;
- etapa de definitivare a proiectului de plan sau de program și de realizare a raportului de mediu;
- etapa de analiză a calității raportului de mediu.

Grupul de lucru este alcătuit din reprezentanți ai titularului planului sau programului, ai autorităților competente pentru protecția mediului și pentru sănătate și ai altor autorități interesate de efectele implementării planului sau programului, identificate de către titular ca fiind potențial interesate de adoptarea planului sau programului propus.

Conținutul raportului de mediu preia și se limitează la prevederile directivei SEA:

- expunerea conținutului și a obiectivelor principale ale planului sau programului, precum și a relației cu alte planuri și programe relevante;
- aspectele relevante ale stării actuale a mediului și ale evoluției sale probabile în situația neimplementării planului sau programului propus;
- caracteristicile de mediu ale zonei posibil a fi afectată semnificativ;
- orice problemă de mediu existentă, care este relevantă pentru plan sau program, inclusiv, în particular, cele legate de orice zonă care prezintă o importanță specială pentru mediu
- obiectivele de protecție a mediului, stabilite la nivel național, comunitar sau internațional, care sunt relevante pentru plan sau program și modul în care s-a ținut cont de aceste obiective și de orice alte considerații de mediu în timpul pregătirii planului sau programului;

- potențialele efecte semnificative asupra mediului, inclusiv asupra aspectelor ca: biodiversitatea, populația, sănătatea umană, fauna, flora, solul, apa, aerul, factorii climatici, valorile materiale, patrimoniul cultural, inclusiv cel arhitectonic și arheologic, peisajul și asupra relațiilor dintre acești factori.
- posibilele efecte semnificative asupra mediului, inclusiv asupra sănătății, în context transfrontieră;
- măsurile propuse pentru a preveni, reduce și compensa cât de complet posibil orice efect advers asupra mediului al implementării planului sau programului;
- expunerea motivelor care au condus la selectarea variantelor alese și o descriere a modului în care s-a efectuat evaluarea, inclusiv orice dificultăți;
- descrierea măsurilor avute în vedere pentru monitorizarea efectelor semnificative ale implementării planului sau programului;
- un rezumat fără caracter tehnic al informației furnizate.

Raportul de mediu este un document cu caracter tehnic, acesta trebuie să fie elaborat de persoane fizice sau juridice atestate de către ministerul de resort pentru elaborarea raportului de mediu.

Analiza calității raportului de mediu, efectuată de autoritatea competentă pentru protecția mediului, are în vedere următoarele elemente:

- respectarea conținutului-cadru prevăzut;
- prezentarea dificultăților tehnice, procedurale și de altă natură care au fost întâmpinate și explicitarea oricăror ipoteze și incertitudini;
- prezentarea alternativelor studiate, a motivelor care au stat la alegerea uneia dintre ele, a modului în care considerațiile de mediu au fost integrate în proiectul de plan sau de program, precum și procesul definitivării proiectului ca urmare a informațiilor rezultate pe parcursul evaluării de mediu;
- justificarea detaliată a motivelor care au stat la baza eliminării din analiză a anumitor aspecte;
- luarea în considerare a aspectelor semnalate în timpul procesului de consultare cu alte autorități și cu publicul;
- prezentarea informațiilor grafice - hărți, scheme, schițe, diagrame;
- existența unui program adecvat de monitorizare a efectelor asupra mediului.

Decizia de emitere se concretizează în avizul de mediu și cuprinde:

- motivele care stau la baza emiterii lui;

- măsurile decise în ceea ce privește monitorizarea efectelor asupra mediului;
- măsurile de reducere sau de compensare a efectelor semnificative asupra mediului și a efectelor semnificative transfrontieră, după caz.

Una dintre prevederile directivei SEA, transpusă în legislația autohtonă este cea referitoare la monitorizarea post-implementare a planurilor și programelor pe baza unui program de monitorizare agreat pe parcursul procedurii de evaluare de mediu. În acest sens, programul de monitorizare face parte din avizul de mediu emis și în baza acestuia se raportează, de regulă anual, starea factorilor de mediu din arealul aferent planului sau programului implementat, reflectată într-o serie de indicatori considerați a fi relevanți.

1.4.3 Autorități competente pentru protecția mediului și responsabilități

Autoritatea publică centrală în domeniul protecției mediului este reprezentată de Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, prin Agenția Națională pentru Protecția Mediului. Deși o instituție tânără la nivel național, Agenția Națională pentru Protecția Mediului a suportat reorganizări de mai multe ori (Hotărârea de Guvern nr. 459/2005, Hotărârea de Guvern nr. 918/2010 și respectiv Hotărârea de Guvern nr. 1000/2012).

Tabel 1.1. Autorități competente în protecția mediului în perioada 2004-2012

Tipuri de planuri supuse procedurii SEA	Autorități competente SEA	Autorități competente EIA	Tipuri de proiecte supuse procedurii EIA
Planurile sau programele inter-regionale și naționale	Agencia Națională pentru Protecția Mediului	Agencia Națională pentru Protecția Mediului	Proiecte inter-regionale și naționale
Planurile sau programele inter-județene și regionale	Agenciile Regionale pentru Protecția Mediului	Agenciile Regionale pentru Protecția Mediului	Proiecte inter-județene și regionale
Planurile sau programele județene	Agenciile Regionale pentru Protecția Mediului	Agenciile Județene pentru Protecția Mediului	Proiecte județene
Planurile sau	Agenciile Regionale	Agenciile Județene	Proiecte locale

Tipuri de planuri supuse procedurii SEA	Autorități competente SEA	Autorități competente EIA	Tipuri de proiecte supuse procedurii EIA
programele locale	pentru Protecția Mediului	pentru Protecția Mediului	

Tabel 1.2. Autorități competente în protecția mediului în perioada 2004-prezent (11.2015)

Tipuri de planuri supuse procedurii SEA	Autorități competente SEA	Autorități competente EIA	Tipuri de proiecte supuse procedurii EIA
Planurile sau programele inter-regionale și naționale	Agenția Națională pentru Protecția Mediului	Agenția Națională pentru Protecția Mediului	Proiecte inter-regionale și naționale
Planurile sau programele inter-județene și regionale	Agenția Națională pentru Protecția Mediului	Agenția Națională pentru Protecția Mediului	Proiecte inter-județene și regionale
Planurile sau programele județene	Agenciile Județene pentru Protecția Mediului	Agenciile Județene pentru Protecția Mediului	Proiecte județene
Planurile sau programele locale	Agenciile Județene pentru Protecția Mediului	Agenciile Județene pentru Protecția Mediului	Proiecte locale

1.4.4 Factori de interes

În ceea ce privește entitățile care se constituie ca factori de interes, dintre acestea fac parte de aproape fiecare dată următoarele: autoritățile din domeniul sănătății publice (de exemplu, direcțiile județene de sănătate publică), cele din domeniul gospodăririi apelor (Administrația Națională Apele Române, prin administrațiile bazinale din subordinea sa), din domeniul gospodăririi pădurilor (Regia Națională a Pădurilor ROMSILVA, Inspectoratele teritoriale de Regim Silvic și Vânătoare, ocoalele și direcțiile silvice, etc.) sau custozi și administratori ai ariilor naturale protejate.

Capitolul 2. Contribuții științifice pe plan internațional și pe plan național în problematica afirmării și promovării SEA

În cadrul acestui capitol sunt trecute în vedere principalele contribuții științifice existente pe plan internațional și național în domeniul evaluării strategice de mediu, relevante pentru elementele abordate în cadrul lucrării. Astfel, au fost prezentate contribuțiile existente cu privire la constatarea nevoii evaluării strategice de mediu și cele privind definirea conceptului de evaluare strategică de mediu.

2.1 Contribuții științifice importante în context internațional

În special în ultimii 25 de ani au fost determinate importante progrese în domeniu, prin contribuțiile unor promotori precum Riki Thérivel, Maria Partidário, Barry Dalal-Clayton și Barry Sadler. În anul 1992, a fost publicată de către Riki Therivel și colaboratorii lucrarea „*Strategic environmental assessment*” (Evaluarea strategică de mediu, Thérivel et al., 1992), prin intermediul căreia este definită și analizată evaluarea strategică de mediu în contextul mai larg al evaluării impactului asupra mediului. Totodată, studiul surprinde stadiul curent al SEA, evaluând modalitățile de de aplicare a acesteia, furnizând totodată o analiză critică a tehnicilor utilizate, fără însă a lăsa nemenționată importanța acestui instrument în viitor.

Maria Partidário publică în anul 2000 lucrările „*Perspectives on strategic environmental assessment*” (Perspective în evaluarea strategică de mediu, Partidário et al., 2000a) și „*Elements of an SEA framework – improving the added-value of SEA*” (Elemente ale unui cadru SEA – îmbunătățirea valorii adăugate a SEA, Partidário et al., 2000b), cea din urmă explicând într-o manieră exhaustivă etapele procedurale ale evaluării strategice de mediu, rolul lor, precum și cadrul european de desfășurare a acesteia.

Barry Dalal Clayton și Barry Sadler publică în anul 2005 o valoroasă colecție a experiențelor privind evaluarea strategică de mediu aplicată pe plan internațional, printr-o foarte cuprinzătoare analiză a unor studii de caz din varii contexte socio-politice, economice și culturale. Lucrarea este intitulată „*Strategic environmental assessment – A sourcebook and reference guide to international experience*” (Evaluarea strategică de mediu – Ghid de referință al experienței internaționale, Dalal-Clayton, Sadler, 2005).

În anul 2013, Riki Thérivel publică lucrarea „*Strategic environmental assessment in action*” (Evaluarea strategică de mediu în acțiune, Thérivel, 2013), un veritabil ghid al

aplicării evaluării de tip SEA, în funcție de context și de elementele specifice planurilor studiate.

2.2 Contribuții științifice pe plan național

Dacă evaluarea impactului asupra mediului în general reprezintă o preocupare științifică constant întâlnită pe plan național în ultimii 15 de ani, evaluarea strategică de mediu a devenit un obiect de preocupare științifică pe plan național, ceva mai recent. Se pot distinge contribuțiile lui Oroian, I. cu colaboratorii, ale căror studii vizează explicarea scopului și a cadrului legislativ de desfășurare a procedurii SEA și contribuțiile lui Corpade, Ana-Maria cu colaboratorii, ale căror studii sunt orientate asupra identificării și aplicării unor instrumente metodologice ale SEA.

Oroian și colaboratorii studiază sub forma unei recenzii și a unui articol bibliografic, cadrul legislativ de aplicare a procedurii de evaluare strategică de mediu. Astfel în lucrarea „*The strategic environmental assessment – European and Romanian Legislation*” (Oroian et al., 2008) publicată în revista ProEnvironment 1, sunt descrise și explicate elementele de conținut ale directivei SEA, precum și modalitatea în care prevederile acesteia au fost transpuse și asumate în context legislativ național. În lucrarea „*Abordarea planurilor și programelor sub prisma evaluării strategice de mediu*” (Oroian et al., 2008b), publicată în Proenvironment 2, este descris cadrul procedural național al evaluării strategice de mediu a planurilor și programelor.

Contribuțiile lui Corpade, Ana-Maria și colaboratorii sunt orientate asupra valențelor practice ale evaluării strategice de mediu, asupra identificării unor pași metodologici și a unor indicatori specifici pentru evaluarea strategică de mediu a planurilor și programelor din domenii distincte, precum amenajarea teritoriului urban, planificarea hidroenergetică sau realizarea infrastructurii de transport.

Astfel, în lucrarea „*Integrating environmental consideration into transportation planning through strategic environmental assessment*” (Integrarea considerentelor de mediu în planificarea infrastructurii de transport în cadrul evaluării strategice de mediu, Corpade, Ana-Maria et al., 2012), Corpade, Ana-Maria și colaboratorii studiază beneficiile procedurii de evaluare strategică de mediu și contribuțiile acesteia în procesul de luare a deciziilor în domeniul strategiilor sau al planurilor privind transportul.

Altă lucrare din categoria celor care surprind elemente precum identificarea unor instrumente metodologice pentru evaluarea strategică de mediu a planurilor și programelor

este reprezentată de „*The role of SEA in integrating the environmental considerations into the planning of hydroenergetic plants*” (Rolul SEA la integrarea considerentelor de mediu în planificarea hidroenergetică, Ionescu, Claudia-Thora et al., 2013). Lucrarea oferă informații asupra aspectelor instituționale ale procedurii de evaluare strategică de mediu, în același timp surprinzând potențialele beneficii ale SEA în evaluarea și managementul efectelor asupra mediului, dar și elementele relevante de luat în calcul la evaluarea calității raporartelor de mediu pentru documente de planificare hidroenergetică și țintele necesar a fi atinse în relație cu managementul resurselor de apă.

Păstrând aceeași preocupare pentru identificarea unor mijloace metodologice în evaluarea strategică de mediu se menționează lucrarea „*Toward objectivity in the strategic environmental assessment by applying the territorial performance index. Case study*” (Spre obiectivitate în evaluarea strategică de mediu prin utilizarea indicelui de performanță teritorială. Studiu de caz, Ionescu-Tămaș, Claudia-Thora et al., 2015). Lucrarea oferă o analiză a potențialelor contribuții ale indicelui de performanță teritorială (Mondini, Valle, 2007) la evaluarea strategică de mediu a planurilor și programelor.

Capitolul 3. Aspecte conceptuale și metodologice ale evaluării strategice de mediu

3.1 Terminologie – noțiuni și termeni utilizați

Noțiunile și termenii utilizați în lucrarea de față sunt cele asociate conceptului de evaluare strategică de mediu, atât în literatura de specialitate, cât și în practica din domeniu:

- Planuri și programe;
- Evaluare de mediu;
- Aviz de mediu;
- Raport de mediu;
- Grup de lucru;
- Public;
- Titularul planului sau programului;
- Factori de decizie;
- Factori de interes;
- Intravilan;
- Extravilan;
- Biodiversitate;

- Sit Natura 2000;
- Habitat natural;
- Habitat de interes comunitar;
- Habitat prioritare;
- Specie de interes comunitar;
- Monitorizarea mediului;
- Resurse naturale.

3.2 Principii și metode utilizate în evaluarea strategică de mediu

Evaluarea strategică de mediu are scopul de a asigura o abordare integrată în cadrul procesului de planificare în vederea îndeplinirii dezideratului de dezvoltare durabilă. Având în vedere scopul acesteia, modul în care se pune în aplicare și se poate afirma că întregul concept al evaluării strategice de mediu aderă la următoarele principii:

- Principiul dezvoltării durabile;
- Principiul ecologic;
- Principiul coeziunii și al integrării spațiale;
- Principiul prospectiv;
- Principiul cauzalității;
- Principiul ierarhizării;
- Principiul precauției în luarea deciziilor;
- Principiul transparenței decizionale;
- Principiul conservării biodiversității

În cele ce urmează sunt prezentate și explicate principalele metode de evaluare a impactului asupra mediului utilizate în aplicarea SEA.

- **Metoda listelor de control** (adaptat după Muntean, 2009, p.3);
- **Metoda de suprapunere a hărților tematice;**
- **Metodele matriceale:**
 - matricea de impact;
 - matricea compatibilității cu criteriile de sustenabilitate;
 - calculul indicelui de performanță teritorială (după Mondini, Valle, 2007).

3.3 Definirea metodelor și tehnicilor de lucru utilizate

Metodele de cercetare folosite pentru realizarea prezentei lucrări fac parte din următoarele categorii:

- **Metode de investigație:** analiza, sinteza, metoda inductivă și cea deductivă, cât și metode de investigație specifice. Metodele de investigație specifice utilizate sunt metoda comparativă, metoda statistică, metoda analizei cantitative și calitative, analiza cartografică și funcțională.
- **Metode de sistematizare a cunoștințelor.** Sistematizarea cunoștințelor a fost realizată sub forma clasificării informațiilor în funcție de o serie de parametri considerați a fi relevanți.
- **Metode de reprezentare-investigație:** metodele grafice de reprezentare a datelor statistice, la metoda cartografică și la metoda modelării logico-matematice.

În ceea ce privește tehnicile de cercetare folosite, acestea au fost: **observația directă și indirectă, evidența statistică și prelucrarea statistică**, precum și **ancheta**. Acolo unde observația directă nu a fost posibilă, investigația a fost completată de observația indirectă, realizată prin utilizarea altor surse de informații precum hărțile, fotografiile, imaginile satelitare sau diferitele reprezentări grafice disponibile.

Capitolul 4. Analiza rolului evaluării strategice de mediu în planificarea teritorială

4.1 Scopul cercetării și motivația alegerii subiectului de studiu

Prezenta cercetare are ca scop analiza rolului evaluării strategice de mediu în planificarea teritorială, studierea beneficiilor, dar și a limitelor pe care le are acest instrument în practică, într-un context european îndreptat spre deziderate precum dezvoltarea durabilă și autosuficiența.

4.2 Criteriile definatorii utilizate pentru analiza rezultatelor SEA

Odată ce elementele definatorii ale conceptului de evaluare strategică de mediu, precum și aspectele care vizează utilizarea practică a acestuia au fost stabilite, s-a procedat la selectarea unor criterii definatorii ale analizei rezultatelor acesteia, în raport cu conținutul planului sau programului supus procedurii.

Se precizează că analiza eficienței procedurii SEA a fost realizată în două etape:

- analiză primară, cu caracter statistic, menită să surprindă anumite tendințe în aplicarea procedurii SEA;
- o analiză secundară, de profunzime, al cărei scop este de a explica beneficiile și limitele utilizării procedurii SEA, prin prisma rezultatelor diferite pe care le manifestă.

Criteriilor considerate a fi relevante pentru analiza primară a eficienței SEA sunt enunțate și justificate în cele ce urmează:

- **Numărul total al factorilor de interes identificați;**
- **Ponderea factorilor de interes care au participat la procedură din totalul factorilor identificați;**
- **Numărul total de măsuri propuse ca rezultat al procedurii;**
- **Ponderea măsurilor cu caracter strategic din totalul măsurilor propuse;**
- **Luarea în considerare și a altor alternative decât alternativa 0 pe parcursul procedurii;**
- **Incidența planurilor sau programelor cu arii naturale protejate;**
- **Numărul total de comentarii și observații din partea publicului;**
- **Caracterul entității care promovează planul (instituție sau autoritate publică sau entitate privată);**
- **Numărul total de modificări suportate de plan sau program ca rezultat al procedurii;**
- **Existența unor situații de incompatibilitate care să conducă la respingerea cererii de obținere a avizului de mediu.**

Selectarea subiectelor care au devenit studii de caz a avut la bază mai multe criterii, avându-se astfel în vedere ca studiile abordate să îndeplinească următoarele condiții:

- planurile sau programele studiate să fie inițiative atât ale autorităților și instituțiilor publice și, prin urmare să fie de interes public, cât și ale entităților din domeniul privat, cu interes propriu;
- planurile sau programele studiate să reprezinte atât documente cu caracter strategic, care conțin măsuri generale (cum sunt strategiile de dezvoltare), cât și documente specifice, care vizează realizarea ulterioară a unor proiecte concrete, precum planurile urbanistice zonale, urmărindu-se acoperirea mai multor niveluri ierarhice;
- documentele propuse spre avizare să vizeze, pe de o parte, amplasamente suprapuse unor arii naturale protejate, iar pe de altă parte, suprafețe de teren care nu se suprapun

unor arii naturale cu regim de protecție;

- nu în ultimul rând, o condiție importantă a fost cea reprezentată de disponibilitatea informațiilor necesare studiilor. Având în vedere faptul că cea mai mare parte a datelor necesare studiilor se regăsesc în dosarele de avizare aflate la autoritățile competente pentru protecția mediului, respectiv la agențiile pentru protecția mediului, accesul la studiul dosarelor și disponibilizarea de către autorități a materialelor în cauză a fost o condiție fundamentală pentru realizarea studiului.

Studiile de caz cele mai reprezentative au fost studiate individual, în profunzime, cu scopul explicării beneficiilor observate, dar și a limitărilor procedurii SEA în contextul planificării teritoriale.

4.3 Analiza primară a procedurii de evaluare strategică de mediu

Aplicând criteriile de reprezentativitate enunțate anterior, au fost selectate 10 subiecte pentru studiile de caz (Tabel 4.1). Studiul propriu-zis al dosarelor aferente procedurilor SEA selectate, a fost realizat în perioada iunie – noiembrie 2014 și, respectiv, aprilie – august 2015.

Tabel 4.1. Lista planurilor și programelor care fac obiectul analizei primare

Nr. crt.	Titlu plan sau program studiat	Areal sau amplasament vizat	Titular
1	Reactualizarea Planului Urbanistic General al municipiului Dej	Municipiul Dej	Primăria Municipiului Dej
2	Actualizarea Planului Urbanistic General al municipiului Cluj-Napoca	Municipiul Cluj-Napoca	Primăria Municipiului Cluj-Napoca
3	Reactualizare Plan Urbanistic General al comunei Apahida	Comuna Apahida	Primăria Comunei Apahida
4	Reactualizare Plan Urbanistic General comuna Beliș, județul Cluj	Comuna Beliș	Primăria Comunei Beliș
5	Strategia de dezvoltare a județului Cluj pentru perioada 2014-2020	Județul Cluj	Consiliul Județean Cluj
6	Plan Județean de Gestionare a Deșeurilor, județul Cluj	Județul Cluj	Consiliul Județean Cluj
7	Plan Urbanistic Zonal – Parc eolian, extravilan Gârnici, județul Caraș-Severin	Comuna Gârnici, județul Caraș-Severin	SC CS WIND PROJECT SRL
8	Plan Urbanistic Zonal – Amenajare zonă turistică și domeniu schiabil Nedeia – Munții Țarcu, comuna Zăvoi	Comuna Zăvoi, județul Caraș-Severin	SC Dunca Imobiliare SRL
9	Plan Urbanistic Zonal – Drum de acces și deschidere carieră de extracție piatră (calcar)	Comuna Petreștii de Jos, județul Cluj	SC YU TANG SRL
10	Plan Urbanistic Zonal – Centrală Hidroelectrică cu Acumulare prin Pompaj Tarnița-Lăpuștești	Comunele Râșca, Căpușu Mare, Mărișel și Gilău, județul Cluj	Hidroelectrică SA, Sucursala Hidrocentrale Cluj

4.3.1 Elemente de conținut ale planurilor și programelor studiate

Pentru fiecare din planurile și programele supuse studiului, în cadrul acelei secțiuni a avut loc descrierea elementelor de conținut relevante, precum și completarea unui tabel cu valorile fiecăruia dintre criteriile analizei cu privire la procedura SEA desfășurată.

4.3.2 Analiza și interpretarea valorilor criteriale

Valorile criteriilor înregistrate în mod particular pentru cele 10 situații analizate au fost cumulate în cadrul acestei secțiuni și interpretate pentru a evidenția anumite tendințe în practică, elemente de eficiență a procedurii, dar și limitele și provocările acesteia.

Criteriul 1. Numărul total al factorilor de interes identificați

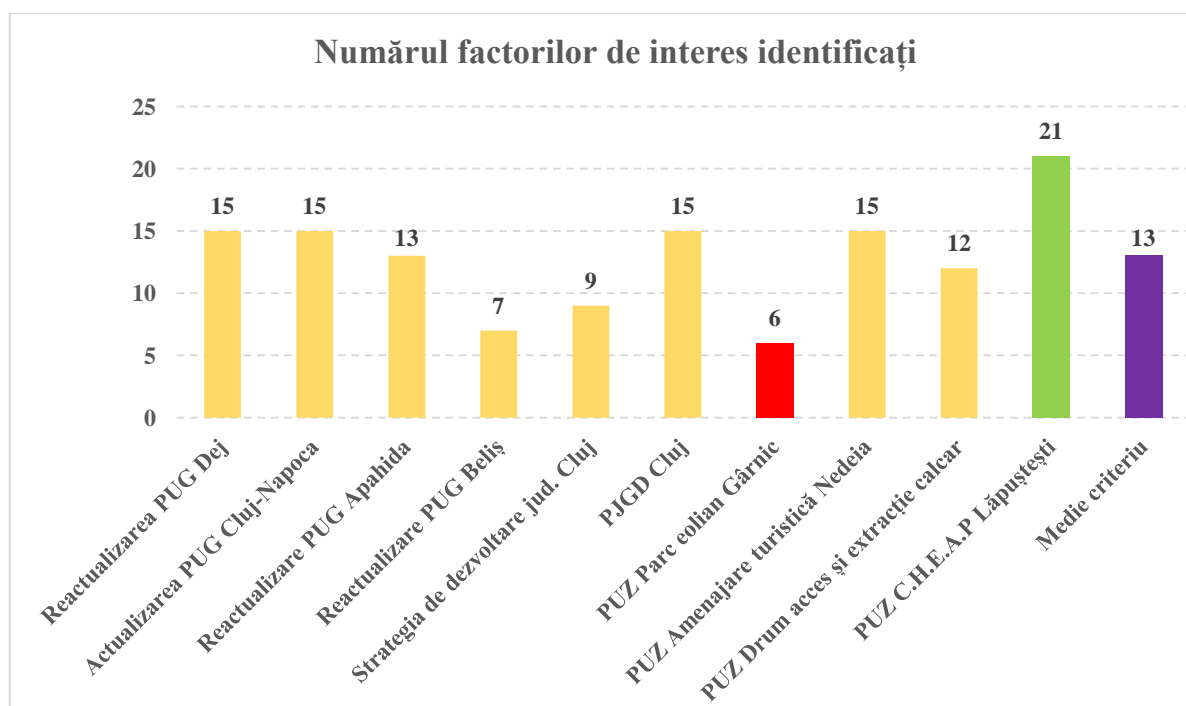

Fig. 4.1. Graficul valorilor criteriului 1 de analiză

Criteriul 2. Ponderea factorilor de interes care au participat la procedură din totalul factorilor identificați

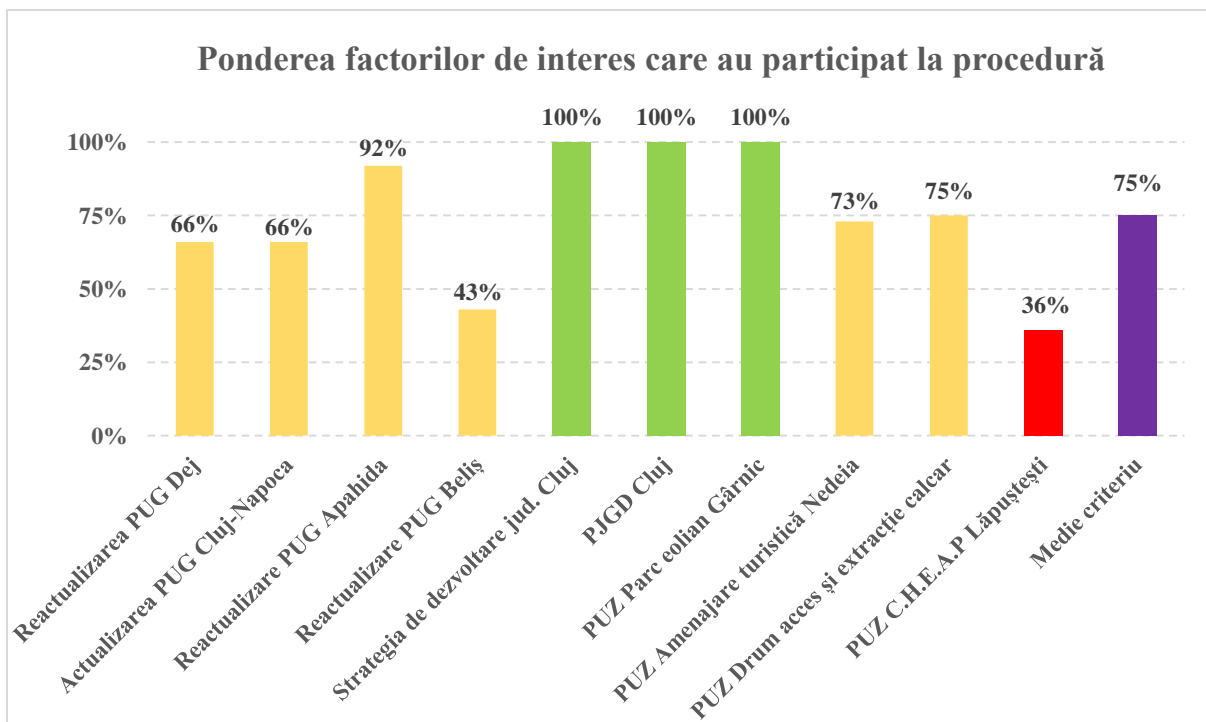

Fig. 4.2. Graficul valorilor criteriului 2 de analiză

Criteriul 3. Numărul total de măsuri propuse ca rezultat al procedurii SEA

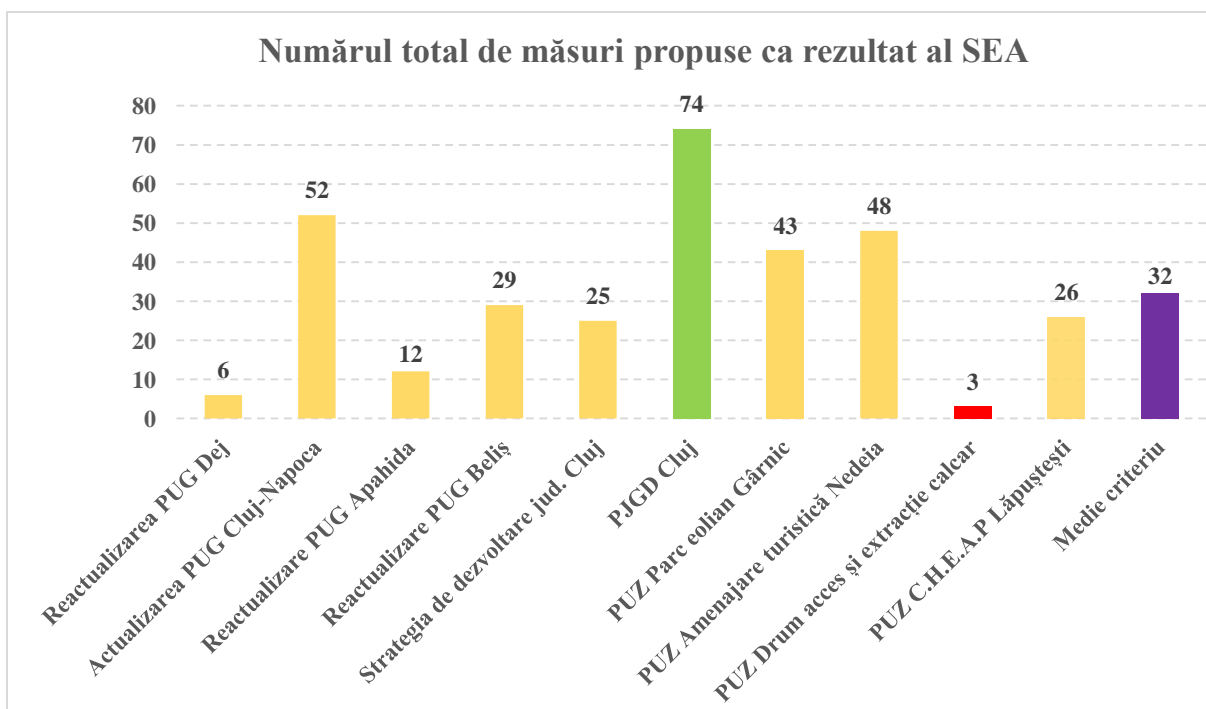

Fig. 4.3. Graficul valorilor criteriului 3 de analiză

Criteriul 4. Ponderea măsurilor cu caracter strategic din totalul măsurilor propuse

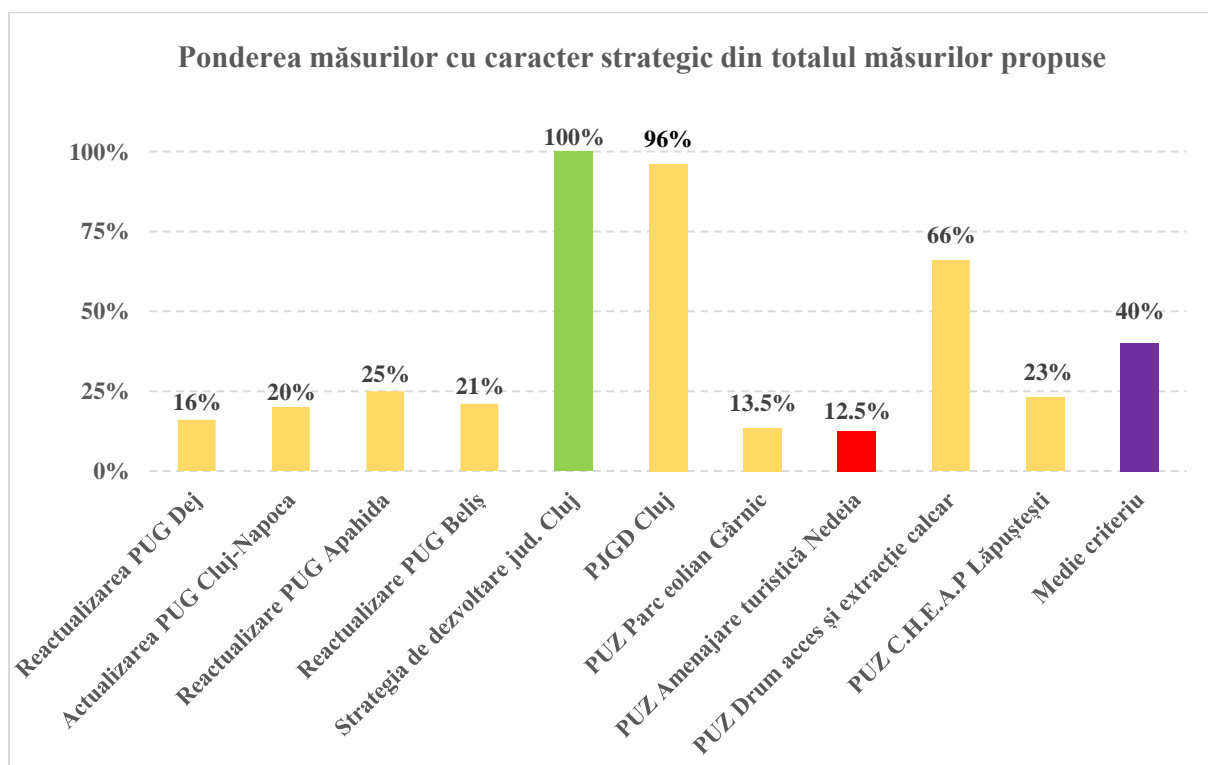

Fig. 4.4. Graficul valorilor criteriului 4 de analiză

Criteriul 5. Alternative luate în calcul în plus față de alternativa 0

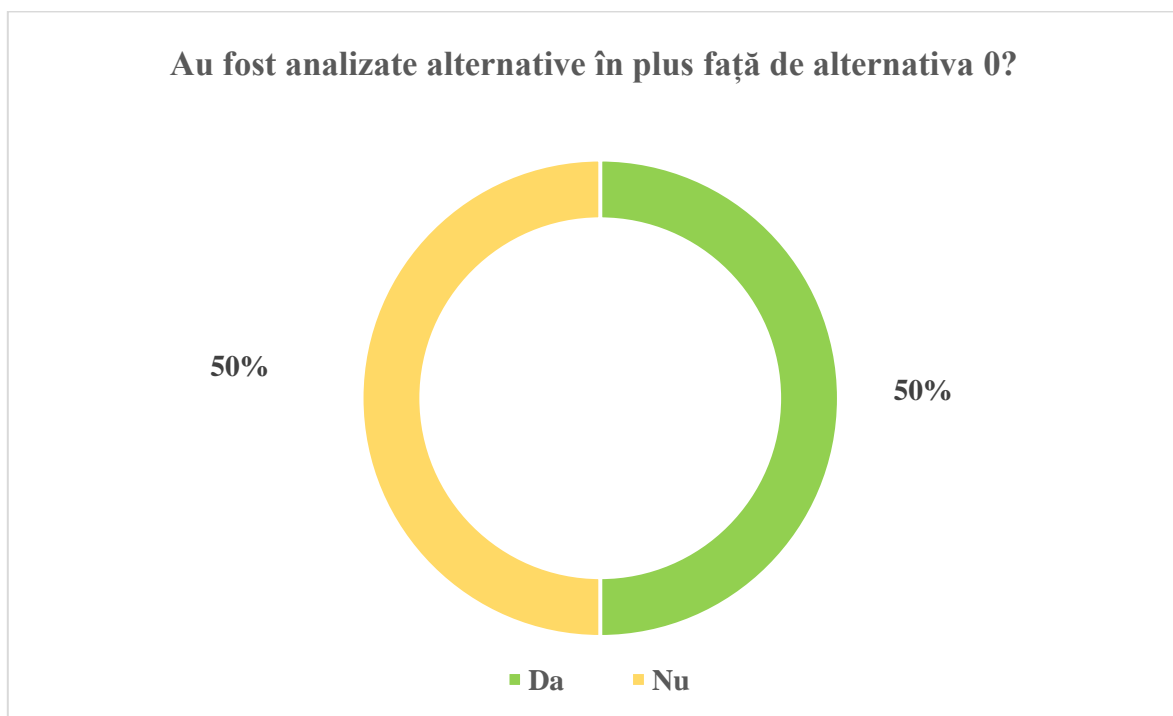

Fig. 4.5. Graficul valorilor criteriului 5 de analiză

Criteriul 6. Situații de incompatibilitate identificate care să conducă la respingerea cererii de obținere a avizului de mediu

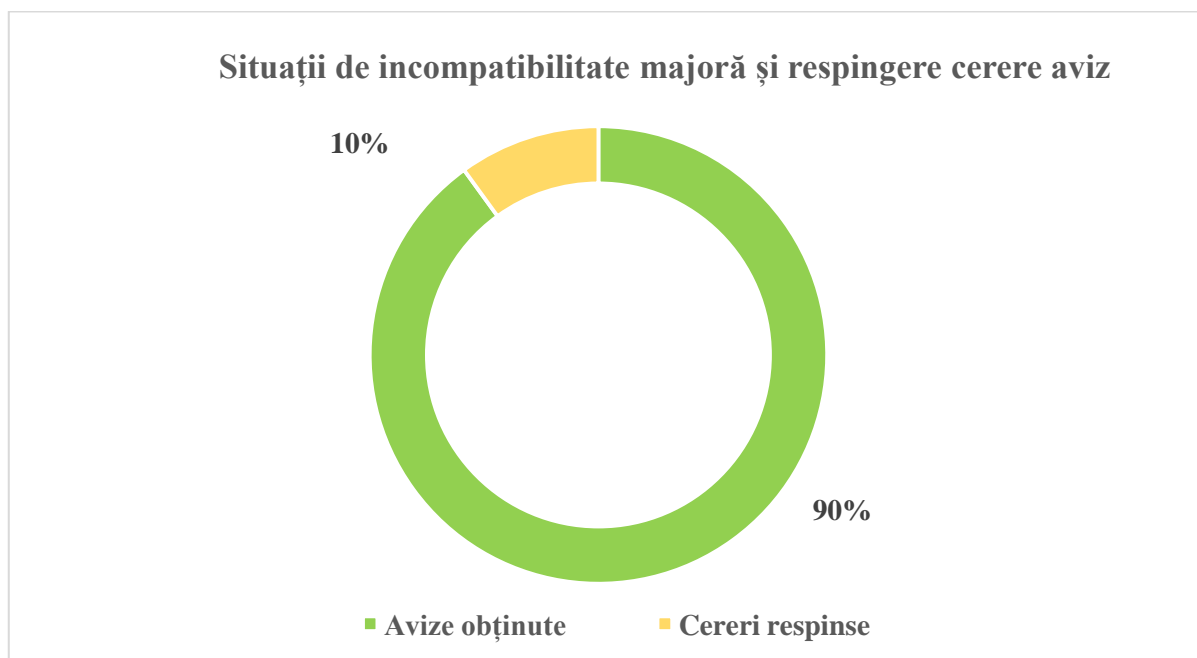

Fig. 4.6. Graficul valorilor criteriului 6 de analiză

Criteriul 7. Suprapunerea teritoriului acoperit de planul sau programul care parcurge procedura cu arii naturale cu regim de protecție

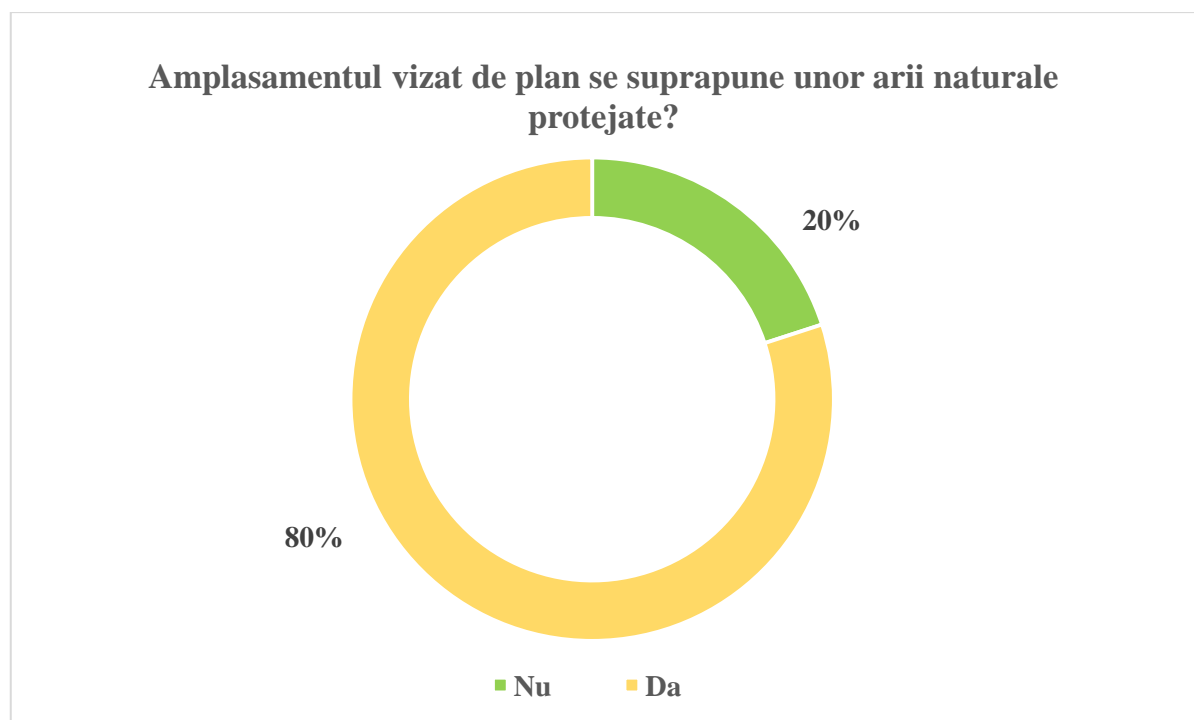

Fig. 4.7. Graficul valorilor criteriului 7 de analiză

Criteriul 8. Numărul total de comentarii și observații ale publicului

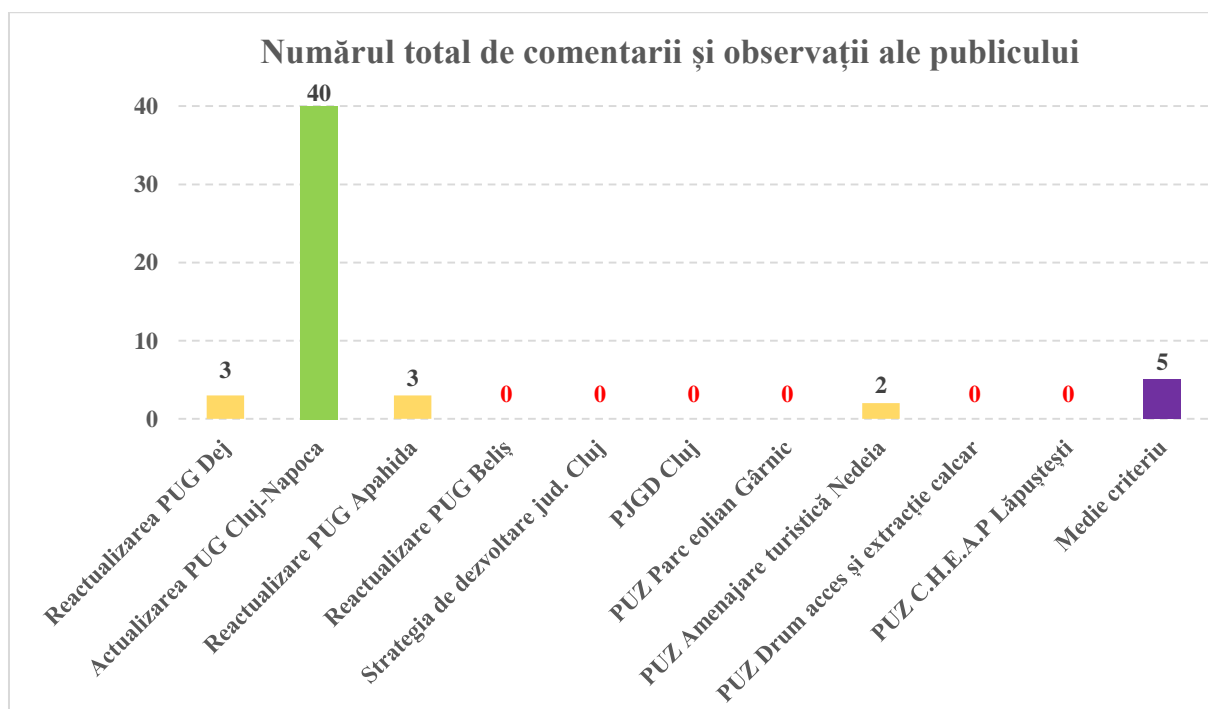

Fig. 4.8. Graficul valorilor criteriului 8 de analiză

Criteriul 9. Numărul total de modificări suportate de plan ca rezultat al procedurii

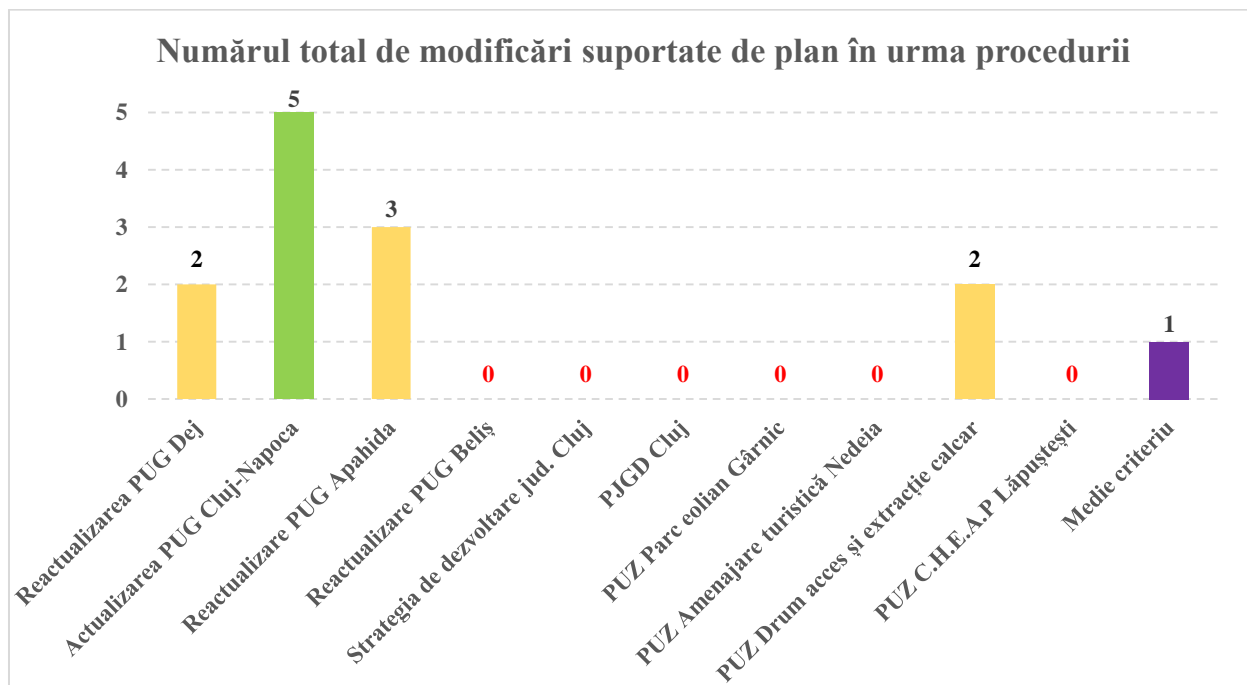

Fig. 4.9. Graficul valorilor criteriului 9 de analiză

Criteriul 10. Planul analizat a fost de interes public sau privat?

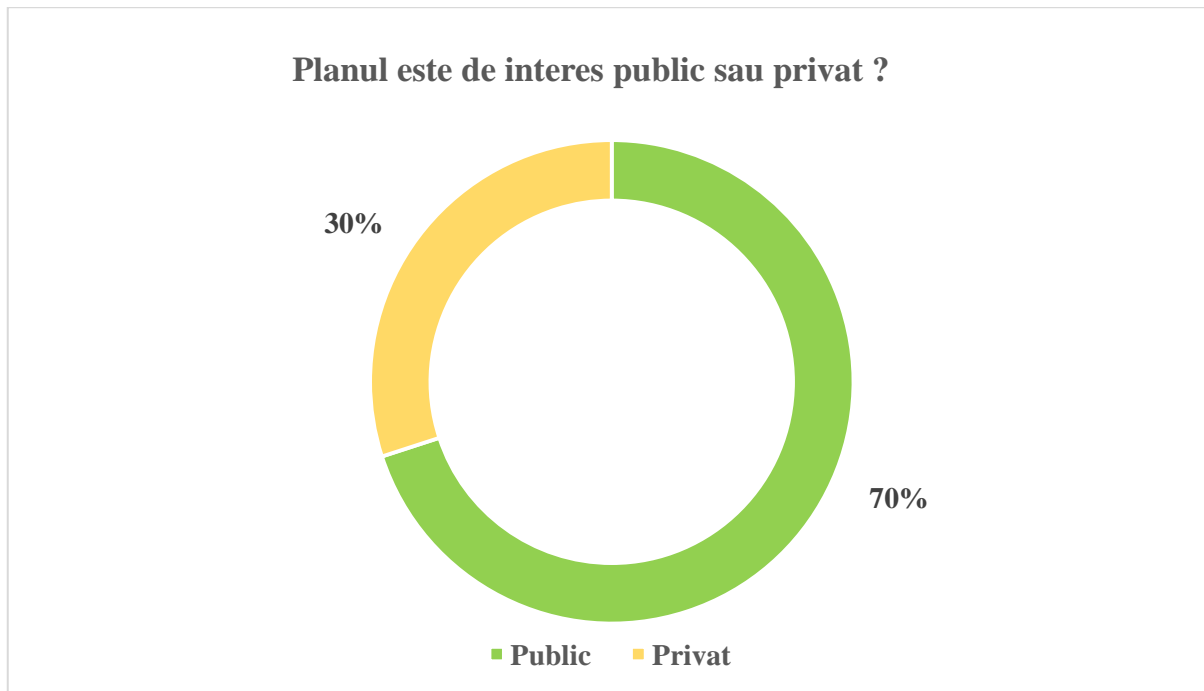

Fig. 4.10. Graficul valorilor criteriului 10 de analiză

4.3.3 Concluziile analizei primare

Analiza primară a procedurii de evaluare strategică de mediu s-a realizat pe baza unor criterii prestabilite și a avut ca scop evidențierea unor caracteristici și tendințe ale evaluării și măsura în care acestea contribuie eficient la procesul de luare a deciziilor. Pentru aceasta, au fost abordate individual 10 studii de caz, după care rezultatele obținute au fost cumulate pentru fiecare criteriu de analiză în parte. Sintetizând rezultatele analizei criteriale, se pot trage următoarele concluzii:

- Procedura de evaluare strategică de mediu reprezintă un proces de luare a deciziilor participativ, aproximativ 75% din factorii considerați a fi de interes pentru desfășurarea procedurii, luând parte la aceasta.
- În ceea ce privește flexibilitatea în procesul de luare a deciziilor, din analiza studiilor de caz s-a constatat că oferirea unor alternative de amenajare concret fundamentate nu se constituie de fiecare dată ca element definitor al procedurii, cu toate că legislația în vigoare impune acest lucru.
- Deși din punct de vedere procedural sunt create condiții favorabile pentru consultarea și participarea publicului în procesul de luare a deciziilor, se constată faptul că sunt

izolate situațiile în care se remarcă o participare publică masivă, chiar și în situațiile de evaluare a unor documente de interes public.

- Se remarcă, totuși, că planurile și programele față de care și-a adus publicul aportul, prin comentarii și observații, reprezintă 75% din situațiile în care planurile și programele au suportat modificări ca rezultat al procedurii.

4.4 Analiza de detaliu a procedurii de evaluare strategică de mediu

Analiza secundară a procedurii de evaluare strategică de mediu are ca scop studierea individuală a unor cazuri concrete, cu exemplificări clare ale modului de desfășurare a procedurii de evaluare strategică de mediu și cu evaluarea rezultatelor obținute în urma procedurii, sub aspectul eficienței lor.

4.4.1 Studiu de caz 1. Procedura SEA pentru PUZ – Centrala Hidroelectrică cu Acumulare prin Pompaj Tarnița-Lăpușești

Spre deosebire de alte sectoare, precum cel al urbanismului sau al transportului, planificarea hidroenergetică este, probabil, sectorul cel mai puțin echipat pentru a face față provocărilor generate de evaluarea strategică de mediu. Pe măsură ce România trece la producția de energie din surse regenerabile pentru a suplimenta nevoia de combustibil pe bază de carbon, energia regenerabilă din apă va deveni o sursă importantă și tot mai intens valorificată.

4.4.1.1 Conținutul Planului Urbanistic Zonal – C.H.E.A.P. Tarnița-Lăpușești

Cu scopul exemplificării și analizării modalității în care se supun procedurii de evaluare strategică de mediu planurile care pregătesc amenajări hidroenergetice și al studierii eficienței în sine a procedurii de evaluare strategică de mediu, a fost ales ca un prim studiu de caz Planul Urbanistic Zonal – Centrală Hidroelectrică cu Acumulare prin Pompaj Tarnița-Lăpușești.

Analiyân planul propus, se constată că cea mai mare parte din teritoriul propus este alocat funcțiunilor de tip secundar, care nu au utilitate practică pe parcursul funcționării proiectului vizat prin plan. În această categorie intră următoarele:

- 29% teren alocat haldei bazinului superior, care împreună cu teritoriul alocat haldei provizorii de rocă, ocupă aproape o treime din suprafața acoperită de plan;
- 15% din suprafața acoperită de plan acoperă cariera de agregate de concasaj, stația de concasare și zonele de organizare de șantier;
- Rămân astfel 56% din suprafața totală areal acoperit de structuri funcționale.

4.4.1.2 Procedura SEA parcursă pentru planul analizat

Procedura de evaluarea strategică de mediu a PUZ C.H.E.A.P. Tarnița-Lăpuștești a fost demarată odată cu înregistrarea la data de 21.01.2013 a primei variante a planului urbanistic zonal la Agenția pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca, autoritatea de reglementare din județul pe teritoriul căruia este propus a fi adoptat PUZ-ul.

Etape procedurale parcurse:

- Etape de încadrare;
- Etapa de definitivare a conținutului planului și a raportului de mediu;
- Analiza calității raportului de mediu;
- Dezbatere publică;
- Decizia de emitere a avizului de mediu, concretizată cu emiterea propriu-zisă a actului de reglementare.

4.4.1.3 Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse

În ceea ce privește îndeplinirea rigorilor procedurale ale evaluării strategice de mediu pentru , se fac următoarele precizări:

- Documentația PUZ a urmat toate etapele procedurale necesare în vederea obținerii avizului de mediu, crearea condițiilor necesare pentru participarea factorilor de interes și a publicului fiind asigurată;
- Raportul de mediu aferent procedurii a fost unul complet, conținând o analiză obiectivă și riguroasă a efectelor de mediu asociate implementării, oferind posibilitatea analizei comparative a alternativei 0 și a alternativelor propuse.

Așa cum reiese din subcapitolul anterior, rezultatul concret al procedurii a fost avizul de mediu, care certifică fezabilitatea, din punctul de vedere al efectelor asupra mediului, a planului propus spre implementare.

Alături de avizul de mediu, au fost obținute avize de principiu din partea autorităților competente în domeniul gospodăririi pădurilor, rămânând să fie stabilite la o etapă ulterioară, suprafețele forestiere direct afectate. Se pune astfel sub semnul întrebării performanța procedurii SEA, având în vedere faptul că s-a procedat la luarea deciziei fără a fi cunoscute cu exactitate suprafețele forestiere afectate. În harta de mai jos, sunt încercuite arealele susceptibile de a fi afectate de scoaterea din circuitul forestier (Fig. 3.13). Unul dintre neajunsurile procedurii SEA constă în faptul că în acest domeniu, al amenajării hidroenergetice, nu impune analiza impactului potențial și a efectelor produse la nivel de bazin hidrografic. În acest caz, simultan cu procedura SEA analizată, în cadrul APM Cluj era analizat și un plan de amenajare pe cursul de apă Someșul Rece. Unul dintre elementele de conținut ale raportului de mediu este constituit de analiza relației planului sau programului propus cu alte planuri și programe, astfel încât considerăm că ar fi fost oportună analiza impactului cumulativ al celor două planuri propuse și evaluarea efectelor pe termen lung asociate implementării lor, ținând cont de faptul că atât Someșul Cald, pe cursul căruia este planificată intervenția PUZ-ului analizat, cât și Someșul Rece sunt tributare Someșului Mic. În lipsa unei astfel de abordări este pus la îndoială însuși atributul „strategic” al evaluării desfășurate, chiar și în condițiile unei riguroase analize de impact, cum este cazul de față.

4.4.2 Studiu de caz 2. Procedura SEA pentru PUZ Amenajare turistică și domeniu schiabil Nedeia, comuna Zăvoi, județul Caraș-Severin

Cel de-al doilea studiu de caz abordat vizează un plan urbanistic zonal din domeniul turistic. În cadrul studiului de față se va vedea contribuția evaluării strategice de mediu în ceea ce privește identificarea unor situații conflictuale cu privire la utilizarea resurselor naturale. Amenajarea turistică este un domeniu ceva mai avantajat, comparativ cu amenajarea hidroenergetică, în ceea ce privește evaluarea strategică de mediu, având în vedere faptul că beneficiază de unele instrumente sau mecanisme în analiză. În cazul de față se va vedea rezultatul evaluării strategice de mediu într-un context în care obiectivele de amenajare turistică interferează cu cele de protecție și conservare a unor elemente floră și faună sălbatică.

4.4.2.1 Conținutul PUZ Amenajare turistică și domeniu schiabil Nedeia, comuna Zăvoi, județul Caraș – Severin

Principalul obiectiv al planului urbanistic zonal „Amenajare zonă turistică și domeniu schiabil Nedeia Munții Țarcu – Comuna Zăvoi” consta în asigurarea cadrului de reglementare din punctul de vedere al planificării urbanistice în vederea realizării dezideratelor propuse prin elaborarea propunerilor de organizare urbanistică a arealului de implementare, în corelație cu zonele adiacente și cu prevederile PUG-ului localității Zăvoi. La momentul propunerii PUZ-ului analizat, amplasamentul propus spre amenajare era lipsit de semne ale intervenției antropice, având aspectul unei zone naturale. În ceea ce privește stadiul de dezvoltare a zonei, se precizează următoarele (după Raport de mediu PUZ – Amenajare turistică și domeniu schiabil Nedeia, SC EPMC Consulting SRL, 2011):

- zona de pajiște era exploatată din punct de vedere agricol pentru creșterea animalelor, fiind identificate 11 stâne, cu o suprafață totală construită de aproximativ 550 mp;
- sunt amenajate câteva drumuri de exploatare agricolă și forestieră;
- 1 cabană forestieră, situată pe versantul opus față de amplasamentul analizat, cu o suprafață construită de 130 mp.

Conform propunerilor din planul urbanistic zonal, cea mai mare parte a suprafeței ocupate este alocată pârtiilor și pășunilor alpine, acestea acoperind 62% din suprafața PUZ-ului. Un procent de aproximativ 24% a fost alocat infrastructurii de deplasare (infrastructurii pe cablu și potecilor). Zona permanent acoperită, cea construită și cea de gospodărie comunală acoperă însumat 13,5%.

Odată conceput, planul urbanistic zonal a fost depus autorității competente pentru protecția mediului, în acest caz Agenției pentru Protecția Mediului Caraș-Severin în vederea stabilirii necesității de parcurgere a procedurii de evaluare strategică de mediu. În cele ce urmează sunt descrise etapele parcurse de planul analizat în vederea obținerii avizului de mediu.

4.4.2.2 Procedura SEA parcursă pentru planul analizat

Procedura de evaluarea strategică de mediu a Planului Urbanistic Zonal – Amenajare turistică și domeniu schiabil Nedeia Munții Țarcu, comuna Zăvoi a fost demarată odată cu

înregistrarea în 24.05.2011, a primei variante a planului urbanistic zonal la Agenția pentru Protecția Mediului Caraș-Severin, autoritatea de reglementare din județul pe teritoriul căruia este propus a fi adoptat PUZ-ul.

Etape procedurale parcurse:

- Etape de încadrare;
- Etapa de definitivare a conținutului planului și a raportului de mediu;
- Analiza calității raportului de mediu;
- Dezbateri publice.

Decizia de emitere a avizului de mediu este etapa care a ajuns să fie parcursă, datorită avizului negativ emis de custodele ariei naturale protejate pe teritoriul căreia planul urbanistic zonal a fost propus a fi implementat, respectiv Asociația Alitudine – Administrația sitului Natura 2000 Munții Țarcu.

4.4.2.3 Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse

Analiza eficienței procedurii de evaluare strategică de mediu în acest caz poate fi privită din dublă perspectivă:

- ca fiind una eficientă, datorită faptului că a creat un context favorabil identificării unei incompatibilități majore care, în eventualitatea implementării planului propus ar fi putut conduce la deprecierea unor elemente cu valoare conservativă ridicată, de prioritate la nivel european;
- sau ca fiind o procedură mai puțin eficientă, prin prisma faptului că nu a facilitat procesul de luare a deciziei, în sensul identificării unei soluții de mijloc, care să permită atât implementarea unor planuri sau programe de dezvoltare, cât și protecția și conservarea biodiversității.

Analiza prezentului studiu de caz atrage atenția asupra faptului că în contextul actual european, obiectivele de conservare a elementelor de interes comunitar primează în fața oricăror obiective de dezvoltare economico-socială, cu excepția celor de siguranță și sănătate publică, mai mult decât atât legislația europeană dispune și de mecanismele legislative care asigure acest lucru.

De asemenea, caracterul „strategic” al evaluării constă tocmai în rolul său și în capacitatea sa de a anticipa, în scopul prevenirii apariției unor efecte semnificative asupra mediului. În acest sens, în ciuda obținerii unui rezultat negativ cum este cazul de față,

eficiența evaluării strategice de mediu trebuie apreciată datorită beneficiilor pe care le aduce în utilizarea sustenabilă a resurselor teritoriale. Desigur, în tot acest context, este necesară asigurarea flexibilității în evaluare și deschiderea spre dialog în procesul de luare a deciziilor. Un aviz negativ va fi întotdeauna justificat și argumentat, rolul autorității din domeniul protecției mediului fiind, pe lângă cel de luare a deciziei, de reglementare, unul de mediere și de coordonare a unui proces just și echilibrat.

4.4.3 Studiu de caz 3. Procedura SEA pentru Reactualizarea PUG al municipiului Dej

O caracteristică deosebit de importantă a planurilor urbanistice generale în contextul evaluării strategice de mediu este aceea că ele reprezintă documentul de referință al planificării locale. De cele mai multe ori, atâta timp cât un obiectiv propus pe un amplasament reglementat din punct de vedere urbanistic se încadrează condițiile impuse prin plan, construirea obiectivului în cauză nu va face obiectul unei proceduri de evaluare a impactului asupra mediului. Spre exemplu construcțiile cu destinație de locuire, spații comerciale, construcții și reabilitări de clădiri care găzduiesc instituții publice sunt de multe ori, obiective care, dacă se încadrează în parametrii de urbanism stabiliți, se pot realiza fără necesitatea obținerii acordului de mediu.

4.4.3.1 Conținutul PUG reactualizat al municipiului Dej

Reactualizarea planului urbanistic general al municipiului a fost realizată după mai mult de un deceniu de la delimitarea și zonificarea funcțională precedentă a spațiului construit urban, cu scopul de a restabili și delimita noua limită a teritoriului intravilan, de a corela zonificarea funcțională cu organizarea rețelei de circulație, dar și pentru a stabili direcțiile de dezvoltare a municipiului. Expresia concretă a schimbărilor survenite odată cu reactualizarea principalului act de reglementare a spațiului urban este reprezentată de bilanțul teritorial.

În ceea ce privește bilanțul teritorial propus, se remarcă creșteri semnificative ale suprafețelor alocate instituțiilor și serviciilor de interes public, ale suprafețelor verzi, precum și infrastructurii de transport și celei edilitare. În cazul zonelor de locuințe și funcțiuni complementare, suprafața alocată a crescut sensibil, însă este remarcată o scădere cu 14 procente a acestei categorii din totalul suprafeței de intravilan.

4.4.3.2 Procedura SEA parcursă pentru planul analizat

Datorită naturii planului, PUG-ul analizat a fost supus procedurii de evaluare strategică de mediu, desfășurată conform prevederilor HG nr. 1076/2004. Procedura a fost demarată odată cu înregistrarea la data de 01.02.2011 a primei variante a reactualizării planului urbanistic general al municipiului Dej la Agenția Regională pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca.

Etape procedurale parcurse:

- Etape de încadrare;
- Etapa de definitivare a conținutului planului și a raportului de mediu;
- Analiza calității raportului de mediu;
- Dezbateri publice;
- Decizia de emitere a avizului de mediu, concretizată cu emiterea propriu-zisă a actului de reglementare.

4.4.3.3 Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse

În ceea ce privește analiza eficienței și performanței procedurii de evaluare strategică de mediu desfășurată pentru reactualizarea Planului Urbanistic General al municipiului Dej, trebuie luate în considerare mai multe aspecte.

În primul rând, din punctul de vedere al rigorii legislative, procedura s-a desfășurat în conformitate cu prevederile din domeniu. Cu privire la consultarea factorilor de interes și la participarea publicului, procedura SEA a fost una dinamică, observațiile factorilor de interes determinând în mai multe rânduri modificări ale conținutului documentului analizat. Dacă în cadrul analizei primare era evaluat numărul modificărilor suportate de plan, de această dată este studiată și natura modificărilor înregistrate ca urmare a procedurii. În acest sens, două ajustări au fost aduse variantei inițiale a planului:

- Prima modificare a fost referitoare la bilanțul teritorial propus, în memoriul inițial al planului urbanistic general fiind precizate două variante distincte de extindere a teritoriului intravilan;

- Cea de-a doua ajustare a venit în completarea conținutului planului urbanistic general cu prevederi legate de analiza vulnerabilității la producerea unor fenomene de risc și la stabilirea mecanismelor de intervenție.

Solicitarea acestor modificări și respectiv completări a venit din partea factorilor de interes participanți la procedura studiată. Conform observațiilor din secțiunea anterioară, participarea publicului a fost îndreptată spre sensibilă problemă a spațiilor verzi, mai exact a necesității păstrării spațiilor verzi actuale și creării altora noi. Deși planul urbanistic general nu conținea prevederi asupra eliminării unor spații verzi amenajate, publicul participant a exprimat o opinie vehementă asupra menținerii acestor spații acolo unde ele deja există, probabil conștient de presiunea exercitată de lipsa spațiilor de parcare, ce, pe au depreciat în trecut, atât din punct de vedere cantitativ, cât și sub aspect calitativ amenajările de tip spațiu verde. Ca rezultat al implementării planului urbanistic general reactualizat suprafața spațiilor verzi se mărește de aproape 4 ori, de la 42,27 ha, la 208,88 ha. O creștere spectaculoasă, așadar, care se traduce în 62 mp/locuitor (raportând la populația totală a municipiului Dej de 33.497 locuitori, înregistrată la Recensământul Populației și al Locuințelor din 2011).

La o privire atentă asupra noilor funcțiuni propuse, se va vedea că cea mai mare parte a suprafețelor care intră în categoria spațiilor verzi reprezintă, de fapt, zone de protecție a elementelor de infrastructură și nu dispun de o amenajare specifică spațiilor de agrement și de loisir. Cu toate acestea însă, conform Legii nr.24/2007 privind reglementarea și administrarea spațiilor verzi din intravilanul localităților, și culoarele de protecție a infrastructurii tehnice intră în categoria spațiilor verzi. Suprafețele care alcătuiesc categoria de spații verzi la nivelul teritoriului intravilan propus, respectiv:

- Zonă verde cu acces public nelimitat;
- Zonă verde – sport, agrement;
- Zonă verde de protecție;
- Zone pentru refacere peisagistică și reabilitare urbană.

Desigur, este evident faptul că amenajarea unor spații verzi noi în zonele centrale este una foarte dificilă, având în vedere faptul că în zonele centrale procentul de ocupare a terenului este foarte ridicat, chiar maxim. Delimitarea unor zone de protecție extinse nu rezolvă problema lipsei spațiilor de agrement și a celor de petrecere a timpului liber, acoperind doar din punct de vedere formal îndeplinirea valorii minime impuse legislativ. Având în vedere obligativitatea alocării unui minimum de 26 mp spațiu verde/locuitor, conform prevederilor Ordonanței de Urgență nr. 117/2007, este comună practica recurgerii la

unele „artificii” de amenajare, astfel încât indicatorul să fie acoperit și nu întotdeauna să reflecte o creștere reală a suprafețelor de spațiu verde la care publicul să aibă acces.

4.4.4 Studiu de caz 4. Procedura SEA pentru PUZ – Bază turistică Composesoratul Muntele Băișorii, Valea Ierii

Planul Urbanistic Zonal – Bază turistică Composesoratul Muntele Băișorii, valea Ierii este un document de planificare realizat la nivelul comunei Valea Ierii din județul Cluj, cu scopul trecerii sub reglementare urbanistică a unui amplasament pe care se are în vedere realizarea unei baze turistice pentru activități conexe celor de practicare a sporturilor de iarnă.

Amplasamentul vizat de documentația analizată este situat pe teritoriul administrativ al comunei Valea Ierii, din județul Cluj și se suprapune unității de relief Muntele Mare, acoperind o suprafață de 53,5 ha din zona Vârfului Buscat.

4.4.4.1 Conținutul PUZ – Bază turistică Composesoratul Muntele Băișorii, Valea Ierii

Obiectivul planului urbanistic zonal analizat este acela de a pune sub reglementare urbanistică o suprafață de teren situată în vecinătatea pârtiilor de schi Buscat, în vederea amenajării ulterioare cu infrastructură turistică.

4.4.4.2 Procedura SEA parcursă pentru planul analizat

Procedura de evaluare strategică de mediu a Planului Urbanistic Zonal – Bază turistică Composesoratul Muntele Băișorii a debutat în data de 09.07.2012, odată depunerea primei versiuni a planului la Agenția pentru Protecția Mediului Cluj în vedere parcurgerii etapei de încadrare. Spre deosebire de celelalte planuri abordate anterior, acesta manifestă o situație distinctă. Odată depus planul spre analiza autorităților s-a întrunit Comitetului Special Constituit, pentru a constata o situație necunoscută de proiectatnt la momentul depunerii documentației și oprirea procedurii, ca urmare a opțiunii titularului.

4.4.4.3 Analiză și discuții asupra procedurii SEA parcurse

Analiza documentației de către Comitetul Special Constituit din cadrul Agenției pentru Protecția Mediului Cluj, a pus în evidență existența unei situații de potențială incompatibilitate între obiectivele de protejare și conservare a biodiversității și dezvoltarea economică în arealul studiat. Constatarea acestui aspect nu exclude posibilitatea de implementare a planului propriu-zis, dar existența unor elemente cu valoare conservativă pe amplasamentul vizat ar putea pune în pericol fezabilitatea planului, dacă în urma evaluării de mediu s-ar fi identificat un impact semnificativ asupra elementelor protejate.

4.5 Rezultate și discuții

Analiza primară și analiza individuală a studiilor de caz au permis evidențierea avantajelor și beneficiilor evaluării strategice de mediu, dar și a unor limitări ale acesteia, rezultatele obținute fiind detaliat explicate în capitolul destinat concluziilor.

Capitolul 5. Concluzii

Demersul științific planificat a fost desfășurat în vederea atingerii obiectivelor propuse. Astfel, primul capitol al lucrării a fost dedicat creării cadrului teoretic al evaluării strategice de mediu, completând valențele de natură practică ale procedurii SEA cu justificarea necesității, explicarea scopului și semnificației acesteia. Ca rezultat, s-a constatat că evaluarea strategică de mediu reprezintă un proces oficial și sistematic de evaluare, la cel mai înalt nivel decizional, a potențialului impact asupra mediului al planurilor și programelor, facilitând includerea aspectelor de mediu relevante în procesul de luare a deciziilor, în vederea promovării dezvoltării durabile și menținerii unui nivel dorit de calitate a mediului. Cel de-al doilea capitol al lucrării pune în evidență principalele contribuții existente atât pe plan internațional, cât și pe plan național în domeniul afirmării și promovării SEA și surprinde aspectele din domeniu care mai pot fi dezvoltate și la îmbunătățirea cărora contribuie prezenta lucrare. Astfel, a fost surprinsă diversitatea preocupărilor existente în domeniul evaluării strategice de mediu în context internațional, dar și oportunitățile de cercetare pe care le deschide contextul național actual, în cadrul căruia preocupările sunt relativ recente și reduse numeric. Ca rezultat al analizei contribuțiilor existente, s-a considerat a fi necesară și oportună studierea performanței evaluării strategice de mediu în contextul planificării teritoriale în România. În vederea surprinderii unei imagini generale asupra modului de integrare a conceptului de evaluare strategică de mediu în contextul planificării teritoriale

autohtone, s-a recurs la realizarea unei analize în două etape, a unor studii de caz. Studiile de caz abordate, deși nu foarte numeroase, au fost selectate în vederea îndeplinirii unor criterii de reprezentativitate prestabilite și argumentate.

S-a observat, în general, existența unui cadru participativ, cu deschidere spre dialog, în evaluarea strategică de mediu. Desigur, asigurarea condițiilor de participare nu se reflectă întotdeauna într-un grad de implicare ridicat. Prima parte a analizei, cea generală, a arătat o implicare în medie a 75% din factorii potențiali interesați, în timp ce analiza secundară a arătat contribuții solide ale acestora la definitivarea conținuturilor de plan.

În ceea ce privește participarea publică s-a constatat în general un grad redus de implicare în procesul de luare a deciziilor. Deși din punct de vedere procedural sunt create condiții favorabile pentru consultarea și participarea publicului în procesul de luare a deciziilor, se constată faptul că sunt izolate situațiile în care se remarcă o participare publică masivă, chiar și în situațiile de evaluare a unor documente de interes public. Cauzele acestui aspect pot fi variate: de la lipsa conștientizării în ceea ce privește problemele de protecția mediului, la dificultatea de a aprecia măsurile cu caracter general ale planurilor și programelor în detrimentul celor cu caracter concret ale proiectelor specifice. Se remarcă totuși, că în situațiile în care există implicare din partea publicului, este foarte probabil ca observațiile sau comentariile adresate de către public să conducă la formularea unor măsuri de reducere sau prevenire a impactului sau să contribuie la definitivarea conținutului documentului studiat, sporind astfel eficacitatea procedurii de evaluare strategică de mediu. Desfășurarea, de către autorități din cadrul ministerului de resort, a unor activități de conștientizare și de educare a publicului în sensul importanței implicării în luarea deciziilor se poate constitui ca măsură în vederea creșterii participării publice și implicit a sporirii eficacității procedurii. Totodată, autoritățile competente din domeniul protecției mediului pot contribui la creșterea participării publice prin încărcarea documentelor care fac obiectul procedurilor SEA în mediul online și sporirea accesului la procesul de luare a deciziilor.

În ceea ce privește flexibilitatea în procesul de luare a deciziilor, din analiza studiilor de caz s-a constatat că oferirea unor alternative de amenajare concret fundamentate nu se constituie de fiecare dată ca element definitor al procedurii, cu toate că legislația în vigoare impune acest lucru. În doar 50% din cazurile studiate au fost supuse analizei alternative clare de amenajare, argumentate distinct. Deși implicarea mai multor entități în procedura de evaluare strategică de mediu oferă posibilitatea creării unui cadru flexibil de lucru, este necesară promovarea abordării flexibile în special de către titularii de plan, cu atât mai mult cu cât legislația oferă instrumentele necesare în acest context. Astfel, analiza alternativelor de

plan, care nu întotdeauna este o etapă parcursă, ar putea contribui la o educare a titularilor de plan în a gândi flexibil, în a aborda un anumit obiectiv din mai multe perspective, oferind, în acest fel, și deschidere spre dialog în procesul de luare a deciziei.

Identificarea potențialelor conflicte în utilizarea resurselor, încă din etapa de planificare sau programare reprezintă un beneficiu major al evaluării strategice de mediu, încă o dată fiind pus în evidență caracterul preventiv al procedurii. Contribuția evaluării strategice de mediu în identificarea situațiilor conflictuale și de concurență în utilizarea resurselor este o caracteristică surprinsă în varii situații pe parcursul prezentului studiu. Evaluarea strategică de mediu nu se rezumă la a identifica situațiile conflictuale, creează cadrul de desfășurare a „negocierilor” și de alegere a soluției potrivite de amenajare. Unicitatea evaluării strategice de mediu în ceea ce privește crearea cadrului pentru o analiză a formelor de impact asupra mediului încă din etapa programării utilizării resurselor, este un argument fundamental al promovării sale. Având în vedere faptul că aceasta reprezintă singurul mecanism de evaluare strategică preventivă a impactului asupra mediului, se recomandă păstrarea procedurii de aplicare a conceptului în forma actuală și evaluarea, după o perioadă mai lungă de timp, a eficienței acesteia pe o scară mai largă în contextul național. Astfel, sub aspect procedural, consecvența s-ar putea constitui ca factor al sporirii eficienței procedurii.

Cu privire la adoptarea măsurilor de prevenire, reducere sau compensare a formelor de impact anticipate, este evident faptul că aceste măsuri se impun indiferent de situația studiată. Eficacitatea măsurilor propuse ar trebui să se reflecte în rezultatele activității de monitorizare a implementării planurilor și programelor, cu toate acestea, cel puțin până în momentul de față nu a fost stabilit un mecanism care să conducă la adunarea și analiza integrată a rezultatelor programelor de monitorizare. Astfel, valorile indicatorilor aferenți implementării planurilor și programelor sunt înregistrate la autoritățile competente pentru protecția mediului, dar este incertă modalitatea de prelucrare și de interpretare a acestora. Dezvoltarea și utilizarea unui sistem electronic de colectare și modelare a datelor privind monitorizarea implementării planurilor sau programelor s-ar putea constitui ca un instrument de evaluare pe termen lung a efectelor SEA.

În ciuda identificării anumitor trăsături uniforme ale aplicării conceptului pe plan național, eficiența și performanța evaluării strategice de mediu sunt în mare măsură determinate și de contextul desfășurării fiecărei proceduri în parte. Deși eficiența și performanța evaluării pot fi influențate de varii elemente și diferă de la un context la altul și chiar de la un studiu de caz la altul, în prezent, la nivel național, evaluarea de mediu reprezintă singurul instrument de analiză și evaluare a impactului asupra mediului în etapa de

programare, de planificare a intervențiilor asupra teritoriului. Sub aspect procedural, până la o evaluare viitoare și la scară națională a eficienței evaluării strategice de mediu, este recomandată o abordare consecventă, cu atât mai mult cu cât preocupările în domeniul protecției mediului, în general, și al evaluării preventive a impactului asupra mediului, în particular, sunt relativ recente.

Așa cum a fost precizat în introducerea lucrării, scopul cercetării a fost acela de a aduce pe plan național suportul teoretic al evaluării strategice de mediu, de a defini aspectele conceptuale și metodologice aflate la baza SEA, dar și de a evalua concret performanța procedurii, în vederea sprijinirii autorităților competente din domeniul protecției mediului, persoanelor atestate pentru elaborarea studiilor din protecția mediului, titularilor de planuri sau programe, în înțelegerea și aplicarea eficientă a procedurii de evaluare strategică de mediu. Evident, performanța evaluării strategice de mediu este influențată și de alți factori, din afara cadrului procedural. În perspectivă, pentru evaluarea cu un grad de complexitate și de amănunt mai mare a performanței procedurii de evaluare strategică de mediu, ar fi oportună studierea influenței unor elemente externe asupra procedurii.

Bibliografie selectivă

Benedek, J., 2004, *Amenajarea teritoriului și dezvoltarea regională*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

Bina, Olivia, 2007, *A critical review of the dominant lines of argumentation on the need for strategin environmental assessment*, *Environmental Impact Assessment Review*, 27, ELSEVIER Science Inc, pp. 585 – 606.

Brown, A.L., 1998, *The Environmental Overview as a realistic approach to Strategic Environmental Assessment in developing countries* în publicația Porter, A., Fittipaldi, J (editori) *Environmental Methods Review: Retooling Impact Assessment for the New Century*. Army Environmental Policy Institute and International Association for Impact Assessment: Fargo. pp. 127-134.

Brown, A.L., R. Therivel, 1999, *Principles to guide the development of strategic environmental assessment methodology*, *Impact Assessment and Project Appraisal* 18(3), pp. 183-189.

Campbell, S., 1996, *Green Cities, Growing Cities, Just Cities: Urban Planning and the Contradictions of Sustainable Development*, *Journal of American Planning Association*, Vara 62(3), pp. 296-312.

- Caratti, P., Dalkmann, H., Jiliberto, R., 2004, *Analysing Strategic Environmental Assessment – Towards better decision-making*, Carraro, C. et al., *Analysing Strategic Environmental Assessment*, Edward Elgar Publishing Limited, UK, pp. 53-105.
- Corpade, A. M., Corpade, C., Petrea, D., Moldovan, C., 2012, *Integrating environmental considerations into transport planning through strategic environmental assessment*, *Journal of Settlements and Spatial Planning*, vol. 3, no. 2, pp. 115-120.
- Corpade, Ana-Maria, Corpade, C., Petrea, D., Ionescu, Claudia-Thora, Moldovan, C., 2012, *Focus Points for a Sustainable Mobility in Cluj-Napoca Metropolitan Area*, *Studia Universitatis Geographica*, LVII, 2/2012, pp. 115-120.
- Curran, J.M., Wood, C., Hilton, M., 1998, *Environmental appraisal of UK development plans: current practice and future directions*, *Environment and Planning B: Planning and Design*, 25(3), 411-433.
- Dalal-Clayton, B. and B. Sadler, 1998, *The Application of strategic environmental assessment in developing countries*, International Institute for Environment and Development, Environmental Planning Issues No. 18, IIED, 3 Endsleigh St., London WC1H 0DD, epg@iied.org.
- Dalal-Clayton, B., Sadler, B., 2005, *Strategic Environmental Assessment – A Sourcebook and Reference Guide to International Experience*, Earthscan, UK.
- Doak, J., Stott, M., Therivel, R., 1998, *From SEA to sustainability: a critical review of the life and times of the SERPLAN sustainability panel*. *Regional Studies*, 31(1), 3-78.
- Donnelly, A., Jennings, Eleonor, Finnan, J., Mooney, P., Lynn, D., Jones, D., O'Mahony, T., Thérivel Riki, Byrne, G., 2006, *Objectives, targets and indicator for use in Strategic Environmental Assessment (SEA)*, *Journal of Environmental Assessment Policy & Management* 8: 135-156.
- Donnelly, A., Jones, M.B., O'Mahony, T. and Byrne, G., 2006, *Decision support framework for establishing objectives, targets and indicators for use in SEA*, *Impact Assessment and Project Appraisal* 24, 2, 151-157.
- Donnelly, A., Jones, M.B., O'Mahony, T. and Byrne, G., 2007, *Selecting environmental indicators for use in strategic environmental assessment*, *Environmental Impact Assessment Review* 27(2), pp. 161-175.
- Elling, B., 1997, *Strategic environmental assessment of national policies: the Danish experience of a full concept assessment*, *Project Appraisal* 12(3), pp. 161-172.
- Fischer, T., 1999, *The Consideration of Sustainability Aspects in Transport Infrastructure Related Policies, Plans and Programmes: A Comparative Analysis of North West*

- England, Noord-Holland, Brandenburg-Berlin. *Journal of Environmental Planning and Management*, 42(2), 189-219.
- Goodland, R. Tillman, R., 1996, *Strategic Environmental Assessment: Strengthening the EA Process*, in Environmental Assessment (EA) in Africa, World Bank, Washington DC.
- Harvey, N., 1992, *South Australia's Coastal Marina Strategy: planning success or recession victim?*, *Australian Planner*, 30(1), pp. 4-7.
- Harvey, N. Swift, P., 1990, *Coastal marinas in South Australia: environmental issues and strategic planning*, *Australian Geographer* 21(2), pp. 141-151.
- Heather-Clark, S. Lochner, P., 1998, *Strategic environmental assessment in South Africa*, prezentare la IAIA conference, Christchurch, New Zealand.
- Healey, P., Khakee, A., Motte, A., Needham, B. Editori, 1997, *Making strategic spatial plans: Innovation in Europe*, UCL Press, London.
- Hedo, D., Bina, O., 1999, *Strategic Environmental Assessment of Hydrological and Irrigation Plans in Castilla Y Leon, Spain*, *Environmental Impact Assessment Review*, 19, 259-273.
- Ionescu, Claudia-Thora, Corpade Ana-Maria, Petrea, D., 2013, *The role of SEA in integrating the environmental considerations into the planning of hydroenergetic plants*, *Air and Water – Components of the Environment*, 5th Edition, 2013, pp.436-443.
- Ionescu-Tămaș, Claudia-Thora, Corpade, Ana-Maria, Petrea, D., 2015, *Toward objectivity in the strategic environmental assessment by applying the territorial performance index. Case study*. *AES Bioflux* 7(2):240-251.
- Kørnø, L., 1997, *Strategic environmental assessment: Sustainability and democratisation*, *European Environment* 7(1), pp. 1-6.
- Lee, N., Colley, R., Bonde, J., Simpson, J., 1999, *Reviewing the Quality of Environmental Statements and Environmental Appraisals*, Occasional Paper 66, EIA Centre, Department of Planning and Landscape, University of Manchester, Manchester.
- Marsden, S., 1998, *Importance of context in measuring effectiveness of strategic environmental assessment*, *Impact Assessment and Project Appraisal*, 16(4), 255-266.
- Mondini, G., Valle., M., 2007, *Environmental Assessments within the EU*, Deakin, M., et al., *Sustainable Urban Development - The environmental assessment methods*, vol. 2, Napier University, UK, pp. 21-44.
- Muntean, O.L., 2009, *Metode de evaluare a impactului asupra mediului*, Suport de curs.

- Oroian, I., Proorocu, M., Todea, Al., 2008, *The strategic environmental assessment – European and Romanian legislation*, ProEnvironment 1 (2008) 5 – 9, www.proenvironment.ro.
- Oroian, I., Proorocu, M., Odagiu, Antonia, Paulette, Laura, Iederan, C., Braşovean, I., 2008, *Abordarea planurilor și programelor sub prisma evaluării strategice de mediu*, ProEnvironment 2 (2008) 59 – 63, www.proenvironment.ro.
- Partidário, M., Clark, R. Editors, 2000, *Perspectives on Strategic Environmental Assessment*. Lewis Publishers, Boca Raton.
- Partidário, M., 1996, *Strategic environmental assessment: Key issues emerging from recent practice*, Environmental Impact Assessment Review 16, pp. 31-55.
- Partidário, M., 2000, *Elements of an ESM Framework – Improving the Added-value of ESM*, In: Environmental Impact Assessment Review, 20, pp 647-663.
- Petrea, D., 2005, *Obiect, metodă și cunoaștere geografică*, Editura Universității din Oradea.
- Piper, J., 2001, *Cumulative Effects Assessment in the UK: Progress and Potential*, Oxford Brookes University.
- Pollack, M.A., 1994, *Creeping Competence: The Expanding Agenda of the European Community*, Journal of Public Policy, 14(2), 95-145.
- Porter, A. L., Fittipaldi, J.J., Editori, 1998, *Environmental Methods Review: Retooling Impact Assessment for the New Century*. International Association for Impact Assessment, USA.
- Rakos, C., Bass, R., Therivel, R., 1997, *Strategic environmental assessment for Austria*, Institute for Technology Assessment, Austrian Academy of Sciences, Vienna.
- Rădoane, M., Rădoane, N., 2003, *Impact of hydropower construction on the landforms dynamics*, Riscuri și catastrofe Journal, II/2003, pp. 174-185.
- Richardson, J., 1999, *The Strategic Environmental Assessment of Trunk Road Plans and Programmes*, Lucrare prezentată la 19th Annual Meeting of the International Association for Impact Assessment: University of Strathclyde, Glasgow.
- Rodriguez-Bachiller, A., 1995, *Geographical Information Systems, App. D* în Morris, P. Therivel, R., editori, *Methods of Environmental Impact Assessment*, UCL Press, London, pp. 320-324.
- Rojanschi, V., 2002, *Protecția și ingineria mediului*, Editura Economică, București, pp. 431.

- Rojanschi., V., 2004, *Evaluarea impactului ecologic și auditul de mediu*, Editura A.S.E., București, pp. 496.
- Rossouw, N., Audouin, M., Lochner, P., Heather-Clark, S., Wiseman, K., 2000, *Development of strategic environmental assessment in South Africa*, *Impact Assessment and Project Appraisal* 18(3), pp. 217-223.
- Sadler, B., 1996, *Environmental Assessment in a Changing World: Evaluating Practice to Improve Performance*, *International Study of the Effectiveness of Environmental Assessment*, Ottawa.
- Sadler, B., Verheem, R., 1996, *Strategic Environmental Assessment: Status, Challenges and Future Directions*, Report no. 53, Ministry of Housing, Spatial Planning and the Environment, Haga, Olanda
- Schramm, W.E., 2000, *Evaluating trade agreements for environmental impacts: a review and analysis* în publicația Partidário, M., Clark, R., editori, *Perspectives on Strategic Environmental Assessment*, Lewis Publishers, Boca Raton.
- Smith, S., Sheate, W., 2001, *Sustainability Appraisals of Regional Planning Guidance and Regional Economic Strategies: An Assessment*, *Journal of Environmental Planning and Management*, Vol. 44, Nr. 5.
- Tewdyr-Jones, M., Thomas, H., 1998, *Collaborative Action in Local Plan-Making: Planners' Perceptions of Planning through Debate*, *Environment and Planning B*, vol. 25, no. 1, pp. 127-144.
- Thérivel, R., 1998, *Strategic Environmental Assessment of Development Plans in Great Britain*, *Environmental Impact Assessment Review*, 18(1), 39-57.
- Thérivel, R., 2004, *Strategic Environmental Assessment in Action*, Earthscan, London.
- Thérivel, R., 1993, *Systems of strategic environmental assessment*, *Environmental Impact Assessment Review* 13(3), pp. 145-168.
- Thérivel, R., Brown, L., 1999, *Methods of Strategic Environmental Assessment* în publicația Petts, J., editor, *Handbook of Environmental Impact Assessment*, Vol. 1, pp. 441-164.
- Thérivel, R., Partidario, M., editori, 1996, *The Practice of Strategic Environmental Assessment*, Earthscan, London.
- Thérivel, R., Wilson, E., Thompson, S., Heaney, D., Pritchard, D., 1992, *Strategic Environmental Assessment*, Earthscan, London, pp.181.

Thérivel, R. and M. Partidário (2000), *The future of SEA*, capitolul 19 în publicația Partidário, Clark, R., editori., *Perspectives on strategic environmental assessment*, Lewis Publishers, Boca Raton.

Tonk, J., Verheem, R., 1998, *Integrating the environment in strategic decision making - one concept, multiple forms*, prezentată la IAIA Conference, Christchurch, New Zealand.

Verheem, R., Tonk, J., 2000, *Strategic environmental assessment: one concept, multiple forms*, *Impact Assessment and Project Appraisal* 18(3), pp. 177-182.

Vespremeanu, E., 1981, *Mediul înconjurător – ocrotirea și conservarea lui*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, pp.120.

Wood, C., . Djeddour, M., 1992, *Strategic Environmental Assessment: EA of policies, plans and programmes*, *Impact Assessment Bulletin* 10(1), pp. 3-22.

Zotic, V., 2005, *Componentele operaționale ale organizării spațiului geografic*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca.

***Actualizare PUG comuna Beliș, Primăria Comunei Beliș.

***Actualizare plan urbanistic general Cluj-Napoca, Universitatea Tehnică Cluj-Napoca, SC PLANWERK SRL.

***Aviz de mediu nr. 8-NV6/29.09.2009, Agenția Regională pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca.

***Aviz de mediu nr. 2-NV6/27.01.2012, Agenția Regională pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca.

***Aviz de mediu nr. 3-NV6/31.05.2012, Agenția Regională pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca.

***Aviz de mediu nr. 4-NV6/07.06.2012, Agenția Regională pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca.

***Aviz de mediu nr. 1/19.06.2013, Agenția Regională pentru Protecția Mediului Cluj-Napoca.

***Aviz de mediu nr. 3/10.12.2013, Agenția pentru Protecția Mediului Cluj.

***CAG Consultants, 1999, *How well does environmental planning reflect peoples' values and contribute to sustainable development?*, Background paper for the Royal Commission on Environmental Pollution, London.

***CAG Consultants, 2000, *Integrating policies in development plans, phase 1*, report to Countryside Agency, Cheltenham.

***Comisia Europeană, 1992, *Al 5-lea Plan de Acțiune pentru Mediu*, COM(92)23.

***Comisia Europeană, 1994, *Evaluarea Strategică de Mediu: Metodologia Existentă*, Mediu, energia nucleară și protecția civilă.

***Comisia Europeană, 1995, *Evaluarea Strategică de Mediu: Legislație și Proceduri în Comunitate*.

***Comisia Europeană, 1997, *Propunere pentru Directiva Consiliului cu privire la evaluarea efectelor unor planuri și programe asupra mediului*.

***Comisia Europeană, 1998, *Manual cu privire la Evaluarea de Mediu a Planurilor de Dezvoltare Regională și a Programelor Fondurilor Structurale*.

***Comisia Europeană, 1999, *Propunere modificată pentru Directiva Consiliului cu privire la evaluarea efectelor unor planuri și programe asupra mediului*.

***Consiliul pentru Protejarea Angliei Rurale și Comisia Mediului Rural, 1995, *Tranquil Areas*, CPRE, London.

***Comisia pentru Mediului Rural, Agenția pentru Natură, Patrimoniu și Mediu din Anglia, 2001, *Quality of Life Capital*.

***CSIR, 1996, *Strategic Environmental Assessment: A Primer*, Stellenbosch, South Africa.

***Hotărârea de Guvern nr. 1000/2012 privind reorganizarea și funcționarea Agenției Naționale pentru Protecția Mediului și a instituțiilor publice din subordinea acesteia, Monitorul Oficial nr. 729/2012.

*** Planul Județean de Gestionare a Deșeurilor Județului Cluj, Consiliul Județean Cluj, 2008

***Plan Urbanistic Zonal, Parc Eolian Gârnic, județul Caraș-Severin, SC CS WIND PROJECT SRL Timișoara.

***Plan Urbanistic Zonal drum de acces și deschidere carieră de extracție piatră comuna Petreștii de Jos, județul Cluj

***Plan Urbanistic Zonal Centrala Hidroelectrică cu Acumulare prin Pompaj Târnița Lăpușești, SC INTER PROIECT SRL, Cluj-Napoca.

***Plan Urbanistic Zonal Amenajare zonă turistică și domeniu schiabil Nedeia, Munții Țarcu comuna Zăvoi, Biroul de Arhitectură și Urbanism – Arhitect Adina Bocicai, Reșița, 2011.

***Raport de mediu- reactualizare Plan Urbanistic General al municipiului Dej, SC Prominco Invest SRL.

*** Raport de mediu la reactualizarea Planului Urbanistic General Cluj-Napoca, SC MINESA- Institutul de proiectari si cercetari miniere S.A

*** Raport de mediu la Reactualizarea PUG Apahida, Colectivul de Geografie din cadrul Academiei Române – Filiala Cluj- Napoca și Centrul de Cercetări pentru Managementul Dezastrelor.

***Raport de mediu la Strategia de Dezvoltare a Județului Cluj, Centrul de Cercetări pentru Managementul Dezastrelor, 2012.

***Raport de mediu la Planul Județean pentru Gestionarea Deșeurilor Cluj, SC MEDANA COMPANY SRL Satu Mare, 2009.

***Raport de mediu la Plan Urbanistic Zonal Parc Eolian Gârnic, SC KVB ECONOMIC - Filiala Cluj-Napoca SRL, 2010.

***Raport de mediu la Plan Urbanistic Zonal Amenajare zona turistică și domeniu schiabil Nedeia, Munții Țarcu comuna Zăvoi, SC KVB ECONOMIC- Filiala Cluj- Napoca SRL, 2011

***Raport de mediu la PUZ Centrala Hidroelectrică cu acumulare prin pompaj Tarnita Lapustesti, SC ECON ECORISC SRL Turda, 2013.

*** Reactualizare PUG-ul comunei Apahida, SC PRO ATRIUM SRL, SC TRIAH SRL, SC PROGIR SRL, SC LA CONSULT & DEVELOPMENT SRL, SC CYRUS COMIMPEX SRL, SC VANDALAY IND SRL.

***Reactualizare plan urbanistic general al municipiului Dej, G&T Creator SRL, Dej, 2009.

***Strategia de Dezvoltare a Județului Cluj pentru perioada 2014-2020, Consiliul Județean Cluj.

Surse online consultate:

<http://journals.usamvcluj.ro/index.php/promediu/article/view/2810/2678>

<http://journals.usamvcluj.ro/index.php/promediu/article/view/2846/2707>

http://www.anpm.ro/anpm_resources/migrated_content/uploads/104008_Raport%20de%20Mediu_PUG%20Bistrita_revizuit%20iunie%202013.pdf

<http://studiijuridice.md/revista-nr-3-4-2009/transparenta-in-activitatea-administratiei-publice>

http://www.environmental-law.ro/nr12004/2_Principiul%20precautiei.pdf

http://awsassets.panda.org/downloads/1_2010_national_strategy_and_the_action_plan_for_biodiversity_conservation_2010_2020_ro.pdf

<http://sea.unu.edu/about.html>

http://ec.europa.eu/environment/eia/pdf/2012%20SEA_Guidance_Portugal.pdf

<http://www.iaia.org/publicdocuments/special-publications/sp1.pdf>

<http://fred.csir.co.za/www/sea/primer/primerf.htm>

<http://www.asociatiamhc.ro/ghid-de-bune-practici-in-domeniul-microhidroenergiei?lang=ro>

<http://www.bmlfuw.gv.at/en.html>

<http://www.ceaa-acee.gc.ca/default.asp?lang=en&n=B3186435-1>

http://undp.ro/libraries/projects/Effectivness_of_EIA_in_Romania_01.pdf